

Bronisław Panek

Prowincjonalowie karmelitów na ziemiach polskich (1397-1997)

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 4/2, 43-83

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BRONISŁAW PANEK OC

PROWINCJAŁOWIE KARMELITÓW NA ZIEMIACH POLSKICH (1397-1997)

I. Początki Karmelitów

1) Tradycje historyczne karmelitów i ich rozwój w Europie

Zakon karmelitów, jak wskazuje bogata historiografia karmelitańska, wywodzi się z Palestyny i związany jest z tradycją proroka Eliasza (IX wiek przed Chrystusem). W założeniach swoich miał na uwadze cele misyjne i duszpasterskie chrześcijaństwa, szczególnie przez szerzenie kultu maryjnego. Tradycje te miały swoje powiązania kolejno z pierwszymi anachoretami, eremitami wschodnio-bizantyjskimi, pustelnikami i męczennikami oraz innymi osobami, prowadzącymi życie monastyczne. Karmelici, niezależnie od tradycji eliańskich, otrzymali prawną strukturę organizacyjną w formie reguły w 1209 r. i oficjalny tytuł: *Bracia Najświętszej Panny Marii z Góry Karmelu*.

Obok wspomnianych tradycji i palestyńskich wspólnot eremicznych, karmelici legitymują się tradycją łacińską. Strukturę prawno-organizacyjną nadał temu zakonowi krzyżowiec Bertold z Kalabrii (1141-1186), pierwszy ich przełożony generalny. Nowy erem na Górze Karmel zalegalizował Albert, patriarcha jerozolimski, przekazując karmelitom napisaną regułę (1209 r.), którą zatwierdził pap. Honoriusz III., 30 stycznia 1226 r.

Zakon Karmelitów posiadał w Palestynie 15 klasztorów. Około r. 1238 w Syrii i Palestynie było ich 77. Niestety, Saraceni wymordowali zakonników, a ci, którzy ocalili ratowali się ucieczką i przenieśli się do Europy. Osiedlali się: na Cyprze (1238 r.), na Sycylii (1240 r.), w Anglii (ok. 1240 r.), we Francji (m.in. Paryż 1254 r.), we Flandrii (poł. XIII w.), w Hiszpanii i Italii (kon. XIII w.), w Niemczech (XIII w.), w Irlandii (pocz. XIV w.), w Szkocji (2 poł. XIV w.). Z chwilą upadku Akki (1291 r.) ostatni karmelici opuścili Palestynę.

General karmelitów, św. Szymon Stock (1246-1265), w środowisku angielskim nadał temu zakonowi profil maryjny, ześrodkowany szczególnie w kulcie szkaplerznym.

Karmelici, nie bez trudności, ostatecznie zostali zaliczeni do zakonów żebrzących (Innocenty IV, sobór w Lyonie 1245 r.)

i rozwinęli swą działalność w zachodniej i środkowej Europie. Szerzyli kult Matki Bożej przez szkaplerz, co w czasach ataków na kult maryjny zjednało zakonowi wielką popularność. Pozytywną opinię zyskiwali również dzięki pracy na uniwersytetach: Cambridge (1249 r.), Oxford (1253 r.), Kolonia (1256 r.), Bolonia (1260 r.), Trewir (1286 r.), Moguncja (1288 r.). Byli wśród nich m. in. Jan Bakon, Michał z Bolonii, Kornel de Pedrosa w Salamance, Billick w Kolonii. Inni wyróżniali się w pracy duszpasterskiej oraz w obronie Kościoła przed religijnymi nowinkami. Dzięki pomysłnemu rozwojowi zakonu w Niemczech utworzono w 1464 r. trzecią prowincję, zwana saską. Należały do niej klasztory znajdujące się na terenie Czech i Polski. Pod koniec XVI w. dokonano w Hiszpanii (1593r.), podziału zakonu. Reformatorami byli św. Teresa od Jezusa i św. Jan od Krzyża. Karmelitów Bosych zatwierdził pap. Klemens VIII dekretem jako nowy zakon.

Temat niniejszego opracowania dotyczy przełożonych karmelitańskich zwanych prowincjałami, pełniącymi funkcję odpowiedzialną za klasztory na ziemiach Polski w ciągu 600-lat istnienia zakonu na tych terenach środkowej Europy, pomiędzy wschodem i zachodem oraz południem i północą. Temat nie jest nowy. Podjęto to zagadnienie w publikacji pt.: *Prowincjałowie naszej Prowincji* zamieszczonej w *Historii Zakonu*, t. II, *Karmelici w Polsce* wyd. przez „Młody Karmel”, Kraków 1988 r. Uwzględniono w nim nazwiska 65 prowincjałów polskich. Osobno, przy kilkunastu z nich podano nawet krótkie ich biogramy jako wielkich polskich karmelitów (Święci, uczeni) (zob. s. 159-179). Inspiracje do kontynuacji podjętego tematu podsunął dr Waław Kolak, który opracował biogram jednego z prowincjałów – Marcina Rubczyńskiego (zob. PSB. t. 32, s. 561-562). On także, jako długoletni pracownik archiwum WAP w Krakowie i nauczyciel akademicki, z wielkim zapałem przygotował do druku szczegółowy *Katalog Archiwum OO. Karmelitów w Krakowie na Piasku* (kilkaset stron), który pozwoli zainteresowanym korzystać ze zbiorów dotychczas rzadko udostępnionej dokumentacji. Nie mniej cenny jest jego artykuł *Najstarsze zachowane inwentarze kościoła Karmelitów w Krakowie «Na Piasku»* ogłoszony w *Krakowskim Roczniku Archiwalnym III*, (Kraków 1997 r. s. 85-98). Artykuł ten podjęty jako pierwsza próba ogarnięcia życia i działalności wszystkich prowincjałów w historii karmelitów na terenach Polski, powinien jeszcze dobitniej uprzytomnić potrzebę podjęcia studium dla oceny dziejów i roli karmelitów, jednego z zakonów średniowiecznych. Na takie badania pozwalają zakonne źródła archiwalne. Należy je więc podjąć choćby z racji 600-lecia istnienia Karmelitów na ziemiach polskich. Byłby to zarazem cenny wkład do prac naukowych dotyczących historii Kościoła.

2) Początki Karmelu i jego losy na ziemiach Polski

W zakonie karmelitów przełożonych poszczególnych terytoriów wybierano na kapitułach prowincjalnych lub otrzymywali oni nominację od wyższych i kompetentnych władz. Na podstawie reguły i konstytucji zakonu najwyższy zwierzchnik, o. generał, ze swoją radą nadawał grupie klasztorów, zwaną prowincją lub wikariatem, odpowiednią strukturę organizacyjną i jurysdykcyjną. Kierownictwo prowincji powierzano przełożonemu zwanemu prowincjałem lub wikariuszem prowincjalnym. Prowincjałów tych wybierały kapituły prowincjalne lub wyznaczał o. generał z Rzymu.

Niemiecka prowincja karmelitów zawdzięcza pochodzenie Francji i Szwajcarii (dzisiejszej), a jej dzieje w strukturze organizacyjnej na przestrzeni lat 1256 (bulla pap. Aleksandra IV) – 1348 (podział ostateczny) podlegały różnym fluktuacjom: jednoczeniu i podziałowi.

Na ziemiach, wchodzących w skład Rzeczypospolitej, najstarszy klasztor karmelitański miał powstać w Gdańsku w II poł. XIV w. Potem fundowano klasztor w Krakowie na Piasku, w Poznaniu, Płońsku, Bydgoszczy i Jaśle. Na początku XVI w. fundowano je w Wilnie, Sąsiadowicach itd.

Klasztory należały do prowincji czeskiej, która została utworzona r. 1411. Przedtem placówki karmelitanskie w Czechach, Polsce, i Prusach wchodziły w skład prowincji górnośląskiej. Z chwilą zamieszek w Czechach uniemożliwiono istnienie tam regularnego zarządu klasztorami, wówczas prowincja występowała pod nazwą saską, a od 1462 jako czesko-polska.

W Polsce Jagiellonów – najpotężniejszym państwie w środkowej Europie XV w. – zakon karmelitów wizytował generał bł. Jan Soreth (1394-1471), pochodzący z Normandii. Jako najwyższy przełożony (od 1451 r.) dokonał wizytacji m.in. na ziemiach Polski (1457 r.). Rezultatem tej wizytacji była decyzja na kapitule w Brukseli dnia 6 czerwca 1462 r., kiedy to z południowej prowincji niemieckiej, tzw. prowincji saksońskiej wyłoniono trzy samodzielne prowincje: 1) saksońską, 2) czesko-polską, i 3) węgiersko-rumuńską.

Ta druga, która nas interesuje, obejmowała swoją jurysdykcją osiem klasztorów czeskich i sześć klasztorów polskich, a na jej prowincjała kapituła powołała o. Bernarda Krauze (Crause, Grausz, Gruse). Cieszył się on dużym szacunkiem i sympatią w zakonie. Dlatego urząd prowincjała sprawował od 1462 do 1486 r. Począwszy od pierwszej kapituły prowincjalnej (29-10-1463 r.), o. Krauze zajął się sprawami rozdziału funkcji w poszczególnych konwentach, rachunkowością i sprawozdaniami, sprawą studiów i studentów zakonnych w kraju i zagranicą (jedno z najważniejszych zagadnień w Krakowie

i Gdańsku oraz w Anglii). Prowincja czesko-polska rozwijała się wówczas pomyślnie. Praca polskich karmelitów, z dużym poświęceniem, przyczyniła się do stworzenia potem nowej, samodzielnej prowincji.

3) Prowincjałowie karmelitów za czasów dynastii Jagiellonów

Historia powstawania i rozwoju karmelitów na tych terenach oraz pracujących w nich prowincjałów, przedstawiała się następująco: W powołanej w r. 1348 r. prowincji górnoniemieckiej, prowincjałami byli kolejno: Konrad Zollner z Norymbergi (1371-1389), Fryderyk Wagner z Norymbergi (1389-1392), Johannes von Kirzingen (1392-1393) i Henryk Grafenberger (Grufenberger) (1393-1421).

Do roku 1411 konwenty (klasztory) na terenach ziem Polski należały do prowincji górnoniemieckiej. Z tego okresu zachowało się bardzo mało wiadomości dotyczących prowincjałów.

Do Polski karmelici przybyli z Pragi Czeskiej za zgodą przełożonego karmelitów prowincji niemieckiej, do której należały konwenty w Czechach i na Węgrzech. W 1393 r. z prowincji „górnjej” (provincia Alemannie Superioris) o. Henryk z Grafenbergu, miasta k. Norymbergi, jako doświadczony przełożony (28 lat) postarał się o rozszerzenie zakonu na Czechy, Polskę i Węgry. Na kapitule generalnej w Bolonii podzielono prężną prowincję niemiecką (superior) na dwie. Pierwsza pozostała pod tą samą nazwą, druga zaś Provincia Bohemie obejmowała klasztory w Czechach, Polsce, Prusach, Węgrzech, Saksonii i Turynii. Dla prowincjała Henryka z Graefenberga „był to cios”. Na znak protestu przeciw temu podziałowi zrezygnował z urzędu prowincjała. Potem jednak rezygnację cofnął i urzędował w Norymberdze do roku 1421, gdzie zmarł w 1423 r. W prowincji Bohemie (Czechy) mieli dominować Polacy jako najbardziej liczni. M.in. wspomina się o błogosławionym Stanisławie z Bydgoszczy, misjonarzu wysłanym do Prus, zamordowanym, a potem pochowanym w kościele karmelitów w Bydgoszczy. Miał zostać przebity mieczem w Bydgoszczy 1412 r.(?)

W dobie jagiellońskiej na skutek szerzenia się husytyzmu i osłabienia życia zakonnego w Czechach, nastąpił podział administracyjny w 1440 r. Powstały wówczas: 1) prowincja saksońska (Saksonia, Turynia, Dolny Śląsk, Prusy, Połnocna Polska, Dania) i 2) niemiecka wyższa (Czechy, Węgry, Polska Południowa). W tym zasięgu znalazł się konwent krakowski, bydgoski, poznański, jasielski i płoński. Prawdopodobnie ok. 1445 r. generał karmelitów ustanowił z nich swój osobny wikariat. Jest faktem, że kapituła generalna w Brukseli ustanowiła nową prowincję dla „Bohemie et Poloniae”. Przyjmuje się, iż od tego czasu datuje się niezależna prowincja polskich karmelitów.

Według relacji o. Koślińskiego, bł. Jan Soreth, generał zakonu w latach 1451-1471, przeprowadził w 1457r. wizytację klasztorów w Polsce. Potem, w czasie kapituły w Brukseli (6-6-1462 r.) dokonał zmiany, mianowicie podzielił niemiecką prowincję na trzy prowincje samodzielne, tj. saksońską, czesko-polską i węgiersko-rumuńską. Ta druga grupa, jako nowa prowincja (czesko-polska), posiadała pod swoją jurysdykcją osiem klasztorów czeskich i sześć polskich. Przeorami w tych ostatnich byli: w Gdańsku o. Gasper Salofeld, w Krakowie o. Mateusz Zeubarlik, w Poznaniu o. Fabian, w Płońsku o. Jan Pyszek, w Bydgoszczy o. Jan Albi i w Jaśle o. Jan Segen. Należy dodać, że Soreth powołał do życia zakon żeński karmelicki.

Na prowincjała nowej prowincji czesko-polskiej kapituła w 1462 r. powołała o. Bernarda Krauze (Crause, Grausz, Gruse, Krauze). Był on – zdaniem o. A. Koślińskiego – niesłychanie ciekawą postacią XV wieku. Cieszył się też wielkim szacunkiem i sympatią braci zakonnych. Następnie kapituły ponawiały jego wybór, więc urząd ten pełnił od 1462 do 1486 r. Wypada dodać, że pierwsza kapituła nowo utworzonej prowincji odbyła się dnia 29 października 1463 r.

Początkowo życie w klasztorach tak czeskich jak i polskich układało się pomyślnie. Na studia dla karmelitów zostały wyznaczone Kraków i Poznań, potem jeszcze Gdańsk. Na zagraniczne studia wysyłano do Anglii i do Frankfurtu nad Menem. Prowincja czesko-polska pod kierownictwem o. generała, bł. Jana Soreta i prowincjała, o. Bernarda Krauze, rozwijała się pomyślnie. Pierwsze stulecie zakonu karmelitów w Polsce „było pełne wspaniałych przedsięwzięć i planów na przyszłość”. Przełożeni położyli nacisk na studia w przygotowaniu kleryków do pracy kapłańskiej i zakonnej. Jako szerzyciele kultu M. Boskiej Szkaplerznej karmelici cieszyli się wielką popularnością. Szczególną rolę odegrał ten kult w okresie szerzenia się protestantyzmu i reformacji w Polsce.

Po śmierci o. Bernarda Krauzego (+ 1486 r.) było prawdopodobnie jeszcze kilku „wspaniałych następców” na urzędzie prowincjała.

O. Michał Heyzer został powołany na urząd prowincjała po śmierci o. Bernarda Krauzego (+ 1486 r.). On także miał należeć do wybitnych karmelitów. Brak jednak dokładniejszych danych o jego działalności.

O. Grzegorz Schonbort był następcą o. Michała na urzędzie prowincjałskim. Również o jego życiu i działalności wiemy niewiele.

Sprawowanie rządów nad klasztorami prowincji czesko-polskiej stawało się coraz trudniejsze ze względu na zbyt duże oddalenie klasztorów czeskich. Siedzibą prowincjałów był Poznań. Dlatego pomyślano o podziale prowincji i na kapitule w Bydgoszczy, 12 maja

1504 r. zamianowano o. Marka, przeora z Pilzna (czeskiego), wikariuszem prowincjalnym nad klasztorami czeskimi. Był to początek dwóch nowych prowincji. Okazało się, że karmelici-Czesi już nie przybyli na kapitułę 15 września 1551 r. do Krakowa, co jest wyznacznikiem powstania samodzielnej polskiej prowincji karmelitańskiej.

Ruchy reformistyczne osłabiały ducha zakonnego i rozpadały się klasztory. Tak np. w 1529 r. prowincja niemiecka (Alemannie Superioris) liczyła tylko 11 klasztorów. Przetrwały one dlatego, że prowincjałem był wówczas o. Andrzej Stoss, dr teologii, syn sławnego rzeźbiarza krakowskiego Wita Stwosza.

II Prowincjałowie w samodzielnej prowincji polskiej

1) Prowincjałowie w pierwszych latach istnienia samodzielnej prowincji polskiej

Kapituła prowincjonalna karmelitów z dnia 15 września 1551 r. w Krakowie zdecydowała o usamodzielnieniu się prowincji polskiej. Od tego czasu powiększała się stale liczba klasztorów karmelitańskich.

O. Jan z Bydgoszczy był pierwszym prowincjałem polskim powołanym w 1551 r. i pełnił ten urząd do śmierci. Zmarł w 1555 r.

Jego następcą został o. Jan z Kazimierza (Joannes de Casimiria). Zachowały się różne daty odnoszące się do jego prowincjałstwa. Wiadomo, że do karmelitów w Krakowie wstąpił w 1509 r., tu w Akademii Krakowskiej uzyskał doktorat z teologii w 1529 r. W zakonie pełnił kolejno urząd przeora w Wilnie, następnie w Krakowie, wikariusza prowincjała oraz wizytatora z ramienia generała zakonu, o. Mikołaja Adaukta. Dnia 15 września 1551 r. wybrano go prowincjałem i w tym samym roku zmarł. (HZ, T.II, s. 164). W innej wersji odnotowano, iż był prowincjałem w latach 1555-1558 i objął prowincjałat po śmierci o. Jana z Bydgoszczy. To stanowisko powierzyła mu kapituła prowincjonalna w Krakowie 15 września 1555 r. Jako datę śmierci zanotowano 1558 r. Pochowany został w klasztorze krakowskim na Piasku. Wołyniak pisząc o Wilnie (dz. cyt. cz. I s. 450) powołał się na notatki o. Serapiona sporządzane w archiwum rzymskim, w których o. Serapion zapisał: „Pierwszym znanym przełożonym tego klasztoru (na Piasku) jest o. Jan Kazimierczyk, zapewne tak nazywany z powodu swego pochodzenia z Kazimierza Krakowskiego [...] miał to być mąż uczony, wychowaniec Akademii Krakowskiej, gdzie jakoby piastował rozmaite urzędy. Potem w za-

konie podniesiony do godności inkwizytora, legata apostolskiego i prowincjała, podobno pierwszego prowincji polskiej. U św. Jerzego trzymać miał ster w rękę od 1515-1517, z którego przeniesiono go na Piasek do Krakowa; świat ten, zdaje się opuścił w 1558 r.; w Krakowie miał być kiedyś jego portret...”

Następcą o. Jana Kazimierczyka miał zostać o. Grzegorz Condorpinus, „o dość dziwnie brzmiącym nazwisku” w r. 1562 r. „*reelectus*” (Wołyniak, II, s. 26).

2) Władze karmelitów do końca XVI w.

Pomimo braku wystarczającej dokumentacji z czasów urzędowania prowincjałów polskich w okresie wolnej elekcji, zachowały się jednak pewne dane.

O. Łukasz z Rogoźna kierował prowincją w latach 1568 do 1574. Następnie czterokrotnie był wybierany na to stanowisko: 1582; 1584; 1587; 1591 r. „*Acta illorum non extant*” tym zdaniem kończy się zapis o wyżej wspomnianych prowincjałach. (Wołyniak, I, s. 451 i II, s. 26).

Od roku 1575 do 1582 kierował prowincją karmelitów o. Marcin Kownacki (Kownaczki).

W następnych latach od 1582 do 1584 rządy te pełnił o. Stanisław Szodka (Srzodka), „też nazwa niezwykłej formy” (Wołyniak II, s. 26).

O. Stanisław Gniewko miał być u steru prowincji od 1584 do 1588 roku.

Powtórnie był wybrany po o. Tomasz Rerus, w 1591 r.

O. Tomasz Rebus (Rerus?), był kolejnym następcą w kierowaniu tą prowincją po pierwszym triennium o. Śt. Gniewko, to jest od 1588 do 1591 r.

W latach 1592 – 1596 i na początku XVII w., prowincjałem był o. Wawrzyniec Drużyn. W szybkiej odbudowie bardzo zniszczonego klasztoru w Krakowie, wielką pomocą była ofiarność krakowian i pomoc Anny Jagiellonki, wdowy po Stefanie Batorym. Doniesiono, że zasłużonym i wzorowym karmelitą był wówczas prowincjał o. Drużyn. Dnia 21 września 1605 r. bp poznański; Jan Lipski z o. Wawrzyńcem Drużynem omówili szczegółowo uposażenie fundacji i prace zakonników w Lipiu, w diecezji poznańskiej (Kościński, *Fundationes...*, Caput X, *De fundatione Monasterii Lipiensis*, s. 45 i s. 48. Prawdopodobnie powtórnie został prowincjałem w 1607 r.

Na kapitule generalnej w 1593 r. występował również o. Stanisław z Krakowa w charakterze zwierzchnika prowincji.

Przy końcu XVI stulecia (lata od 1596 do 1599 r.) u steru prowincji miał być również niejaki o. Marcin z Krakowa (Wołyniak, II, s. 27).

Z wygaśnięciem dynastii Jagiellonów, zaczął się okres zmierzchu mocarstwowości polskiej. Henryk Walezy, koronowany w Krakowie 21-2-1574 r. po krótkim panowaniu opuścił Polskę. Na jego miejsce przybył Stefan Batory. Nadzieję sukcesow przerwała niespodziewana jego śmierć (12-12-1586r.) Niepokoje wywołały rywalizacje i walki: Zborowskich, Habsburgów, Zamojskich i arcyksięcia austriackiego, Maksymiliana, brata cesarza Rudolfa II, W konsekwencji wybrano królem Polski Zygmunta III Wazę.

Tragiczne losy Krakowa podzielił wtedy również zakon karmelitów, bo spalono im kościół i klasztor na Piasku. Odparto jednak arcyksięcia Maksymiliana i „złamano Niemców krakowskich”. Pożar na Garbarach zmusił karmelitów do odbudowy fundacji królowej Jadwigi (kościół i klasztoru). W tych wydarzeniach należy upatrywać ubóstwo dokumentacji z tego okresu czasu.

Ważnym czynnikiem w Kościele był proces rekatolicyzacji i postawa duchowieństwa oraz królów Polski ukierunkowane na wschód. Dlatego powstawały nowe klasztory karmelitów na Litwie, Białorusi, na Wołyniu i Pokuciu. Utworzono nowe klasztory w Poznaniu, na Mazowszu, Żmudzi, na Podlasiu i w rejonie lwowskim. Zgodnie z ówczesnymi przepisami prawnymi, nie mogły powstawać i istnieć jednostki kościelne i związkowe bez fundacji. Obfitość takich fundacji obserwuje się od początku XVII w., potem na przełomie XVII i XVIII w. Pewien wpływ na życie prowincji wywarły ówczesne prądy luteranizmu i kalwinizmu.

3) Kierownicy prowincji w XVII w.

Prowincja polska karmelitów w pierwszej połowie XVII w. terytorialnie obejmowała: Królestwo Polskie, Litwę i Ruś. Jej stan 30 września 1644 r. wyglądał następująco: 26 klasztorów z 462 zakonnikami, a z nich 226 kapłanów, 107 kleryków-studentów, 116 braci konwersów, 15 kleryków-nowicjuszy. Zestawienie powyższe świadczyło o żywotności zakonu karmelitów na terenie Polski. (B. Tomaszewski, dz. cyt. s. 114).

Szczególnie dużo powstało klasztorów w tym czasie we wschodnich prowincjach Rzeczypospolitej – na Litwie i Rusi, gdzie jak napisał Wołyniak (II, s. 27), karmelitom przypadło w udziale pionierstwo w szerzeniu katolicyzmu, oświaty i kultury polskiej.

Rozwój polskiej prowincji na początku XVII w. umożliwił charakterystyczny szybki wzrost liczby fundatorów i dobroczyńców poszczególnych konwentów (zagadnienie fundacji wymaga osobnego solidnego stadium!). Poza tym, w niektórych klasztorach tzw.

„Strictior obserwantiae” podjęto próbę reformy zakonnej od wewnątrz, tj. podjęcie starań nad własnym udoskonaleniem w życiu duchownym i wewnętrznym oraz dawaniem dobrego przykładu z pożytkiem dla społeczeństwa.

Następcą wspomnianego już prowincjała o. Drużyna, był o. Jacek Andrzej Duracz (Durandus). Urodził się w Tuchowie jako syn Sebastiana. W 1604 r. wpisał się w poczet studentów Akademii Krakowskiej, a 15-8-1609 r. złożył śluby zakonne. W 1611 r. podczas kapituły odbywającej się w Krakowie o. Duracza mianowano regensem studiów. Pełnił tę funkcję do 1613 roku. Zlecono mu również przetłumaczenie na język polski *Officjum* ku czci M. B. Szkaplerznej. W tymże 1613 r. został wybrany definitorem i sojuszem prowincjała na kapitułę generalną. Od 1616 r. pełnił urząd komisarza generalnego i wizytatora klasztorów karmelitańskich w Polsce. Odnaczał się głęboką wiedzą i wieloma cnotami. Jest autorem następujących prac: *Historia o dziwnie cudownym obrazie Błogosławionej Panny Marii, który jest u Ojców Karmelitów... w Krakowie na Piasku*. Kraków 1610; *Pobudka do Bractwa i Confraterniey Szkaplerza...*, Kraków 1610, ss. 92 i *Felicis et fausti ingressus in Episcopatum Praemygliensem..* Stanowią one źródło do poznania dziejów karmelitów w Polsce. O. Duracz zmarł na zarazę w 1623 r. we Lwowie, jako przeor tamtejszego klasztoru. Duracz napisał też historię zakonu karmelitów w Polsce i przekazał ją Ojcom na kapitule w 1629 r. Na tej kapitule wybrano go prowincjałem po raz trzeci. Wg relacji M. Behma (*Liber Provinciae*) miał pozostawić 8 rękopisów dotyczących dziejów karmelitów w Polsce. *Conclusiones theologicae de ortu et origine Sacri Ordinis Prophetici Eliae Patris gloriosissimi simul cum declaratione provinciarum et conventuum... propositae...* Posnaniae 1821 in Officina Joannis Rossowski 40 k. nlb 20 - Toż poszerzone w przekł. na j. pol. *Postanowienie starożytnego zakonu karmelitańskiego od przechwalebego i wielkiego proroka Pańskiego Heliasza patriarchy zakonników w Starym i Nowym Testamencie, tudzież też i Bractwo Szkaplerza błog. P.M. z Gory Karmelu dla braci i sióstr teraz na nowo wydane...* W Poznaniu 1622 (powtarzane w 1623 i 1624). *De Confraternitate Scapularis Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmeli* lib. 1. Druk bliżej nie znany (ZK, II, Kraków 1988, s. 164-165; E. Ozorowski, Duracz Jacek Andrzej. SPTK T. I, s. 434).

Istnieją wzmianki, że o. Albert Kolacius (alias Kołacki), od r. 1610?) był prowincjałem trzy lata.

W r. 1613 obrany był prowincjałem o. Wawrzyniec Lipsius (zapewne Lipski).

O. Maciej Nawiradzki, (o. Math. Cracoviensis, nazwany też Noviradius) był obrany prowincjałem w 1616 r. W jego obecności

18-10-1618 r. został dokonany akt darowizny placu przez właściciela Wespazjana Piotrowskiego na rzecz klasztoru i kościoła św. Tomasza w Krakowie. Kościół ten konsekrował ks. bp Tomasz Oborski 24-9-1621 r. W tym czasie lub nieco później (1629 r.) przeorem klasztoru karmelitów w Krakowie na Piasku był o. Grzegorz Solecki, dr teologii i autor dysertacji teologicznych. (Zob. *Schematismus ordinis Fratrum de Monte Carmelo provincji Regni Galiciae cum M.D. Cracoviensi* na rok 1892). W 1638 r. podczas kapitule prowincjalnej w Wilnie wystąpił z dysputą teologiczną (opublikowaną), w której „zamieścił wiele wiadomości o zakonie karmelitów (Wołyniak, *Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi*, cz. II, Kraków, 1918, s. 37; E. Ozorowski, *Solecki Grzegorz*. SPTK, T. IV, s. 139).

O. Onufry od św. Antoniego Osieński, prowincjał, przez osiem lat był przeorem w Kłodawie (ok. 1620).

Od roku 1619 rządził prowincją o. Krzysztof Sfortius. Istnieje również wzmianka, że w 1621 r., był prowincjałem.

O. Błażej Palacjusz Choicki (Hoicius, Hoicyus, Hoicyus, Palatius, Palacyusz), był znanym prowincjałem od 1623 r. Studiował w Rzymie i Hiszpanii, zasłynął jako historyk karmelitów. Długo kierował prowincją „reelectus” (9 lat); przyjął imię Palatius, jakoby od regensa studiów Palatio, a „sam może się nazywał Chojecki”. Posiadał doktorat z teologii. W r. 1619 uczył filozofii w konwencie poznańskim. W 1622 r. pełnił urząd przeora klasztoru Bożego Ciała w Poznaniu. Był wizytatorem polskiej prowincji karmelitów (komisarz generalny) i prowincjałem. W czasie kongregacji definitorialnej w Poznaniu dnia 4 września 1623 r., m.in. przypomniał całej prowincji obowiązek wdzięczności wobec fundatorów Włodawy. Za jego wiedzą powstała również fundacja karmelitów w Husakowie, diec. przemyska, w 1623 r. Fundatorem był Konstanty Korniacht, dziedzic tej miejscowości i zarazem właściciel dóbr ziemskich w Białobokach, Końnicy i Złoczokowsku. O. Chojecki trzykrotnie rządził prowincją i wiele miał się przyczynić do dobrej jej organizacji. (O. A. Kośliński, *Fundationes...* cap. XXII; J. Giżycki [Wołyniak], *Z przeszłości Karmelitów*, T. I, s. 21-34; cz. II, s. 38; o. Tomaszewski, *Dzieje...* s. 55, a. 57, E. Ozorowski, *Choicki Palacjusz Błażej*. SPTK. T. I, s. 316; HZ, T. II, s. 165).

O. Bartłomiej Golankiewicz (Golankowicz), na kapitule generalnej w Poznaniu 1632 r. został obrany prowincjałem. W 1638 r., na kapitule w Wilnie, został definitorem i przeorem w Białyniczach. Ponownie został wybrany prowincjałem w 1641 r. (Wołyniak, czy. I, s. 28; cz. II, s. 38).

O. Mikołaj Dąbrowski (Dąmbrowski), prowincjał od 1635 r., potem od 1644 r. powtórnie. W jego obecności i obecności proboszcza Gabriela Waclawowicza oraz o.Łukasza Drzazgowskiego, przeora konwentu lwowskiego, nastąpiło 20 stycznia 1647 r. przekazanie fundacji Rozdołu przez fundatora Stanisława Rzewuskiego, wojewodę braclawskiego. We wrześniu 1648 r. o. Wojciech Czepiel, karmelita, hagiograf, poniósł śmierć męczeńską w lwowskim kościele karmelitów w czasie napadu Kozaków na miasto. Czepiel napisał dzieła: *Medytacja nabożna B. Marii Magdaleny de Pazzi* *Pannie Zakonu Karmelitańskiego de observantia. Lwów 1928: Vita, miracula et transitus B. Mariae Magdalenae de Pazzi. Cracoviae 1628 r.* Od roku 1632 znowu o. M. Dąbrowski był u steru prowincji (Wołyniak, cz. II, s. 38; J. Mandziuk, *Czepiel*. SPTK, T. I, s. 350).

Zestawienie *Prowincjałowie naszej Prowincji* wymienia pod datą 1638 o. Łukasza Drzazgowskiego jako prowincjała (HZ, II, s. 159; Wołyniak, cz. II, s. 38).

W 1648 r. rozpoczęły się wojny (najazdy szwedzkie, kozackie, tatarskie i tureckie) trwające 55 lat. Pozostały po nich zgłiszcza, ruiny, pustkowie. Głód i zarazy wyludniły kraj. W czasie wojen prowincja karmelitów poniosła duże straty personalne. W latach 1647-1649 zmarło lub tragicznie zginęło 97 zakonników. W czasie „Potopu szwedzkiego” w Polsce rabowano kościoły i klasztory, a pozabierane kosztowności wywieziono do Szwecji. W sierpniu 1657 r. Szwedzi opuścili Kraków i tam definitory karmelitańscy zebrali się na narady, aby szukać rozwiązań wobec wielkiej dezorganizacji życia zakonnego.

O. Aleksander Kośliński (Coslius, Koslius), prowincjał 1649-1653, urodził się ok. 1595 r. i pochodził z rodziny drobnoszlacheckiej w Wolnicy k. Sieradza. Wstąpił do karmelitów w Krakowie (26-1-1614 r.) gdzie przeorem był jego rodzony brat, Stanisław. Po ślubach zakonnych (25-2-1615 r.) studiował w Akademii Krakowskiej, następnie w Padwie i Perugii, gdzie uzyskał doktorat z teologii. Uchodził za gorliwego pracownika, był historykiem zakonu. Sprawował różne urzędy. W 1626 r. opublikował w Krakowie traktat: *Conclusiones Theologicae de quadrupli scientia Christi* W kraju był definitorem i regensem studiów karmelitów w Krakowie. Pełnił funkcję przeora w Krakowie i w Gdańsku. W latach 1649-1653 był prowincjałem prowincji polskiej. Jego rękopiśmienna praca: *Fundationes Monasteriorum PP. Carmelitarum antique obseravantiae per Regnum Poloniae et provincias adiacentes*, stanowi cenną dokumentację do dziejów zakonu i klasztorów w Polsce, na Rusi i na Litwie.

Wykorzystał ją w całości Jan Chrzyciel Lezana w *Annales Sacri, Prophetici et Eliani Ordinis B. V. Mariae de Monte Carmelo. Romanae* 1656. Drukiem ukazało się jego *Officium* albo *Godzinki P. Mariety dla Bractwa Szkaplerza św.*, Kraków 1651. W czasie wojny szwedzkiej uszedł na Morawy i zmarł w okolicy Pragi w 1655 r. (Wołyniak, II, s. 38; E. Ozorowski, Kośliński Aleksander, SPTK, T. II, 371; HZ, T. II, s. 165-166).

O. Jan Chryzostom Gliński, S.T.D. był definityorem i komisarzem zakonnym (Ord. C.C.) w 1652 r. (Wołyniak, cz. I, s. 27).

O. Ignacy od św. Józefa, pierwszy wikariusz prowincjała, ustanowiony do spraw konwentów reformowanych, przez o. generała Franciszka Scannapicco. Kiedy przybył do Gdańska na pierwszą wizytację, najpierw przyjął od zakonników akt renowacji ślubów, z dodatkiem klauzuli „Przede wszystkim obiecuję zachowywać Konstytucję Severioris Observantiae”.

W tym czasie (1665 r.) wstąpił do zakonu karmelitów w Krakowie na Piasku Marcin Behm (Bheni). Urodził się 29-10-1649 r. w ziemi krakowskiej. Po ślubach zakonnych, przebywał jakiś czas w Rzymie, następnie pełnił obowiązki lektora w Krakowie, potem regensa studium, sekretarza i kronikarza klasztornego. Pozostawił *Liber provinciae*, cenne źródło dla poznania dziejów karmelitów w Polsce. W r. 1680 uzyskał w Akademii Krakowskiej licencjat i doktorat teologii. Zmarł 19-7-1683 r. w Krakowie.

O. Anioł Adam Ostroróg, urodził się ok. 1654 r. i był synem Jerzego (?) oraz Anny Zamojskiej. Do zakonu karmelitów wstąpił ok. 1670 r. Po studiach teologicznych w Rzymie i Paryżu zakończonych doktoratem, pełnił funkcję kaznodziei w Poznaniu, Krakowie Lwowie i w Zamościu. Od 1726 r. był przeorem w Dorostajach. Historiografia zaliczyła go do egzegetów i hagiografów. Zmarł dnia 14-1-1733 r. w kolegium jezuickim w Pińsku, dokąd przybył jako pielgrzym do grobu Andrzeja Boboli. (Edward Ozorowski, *Behm Marcin*. SPTK, T.I, s. 123-124).

O. Franciszek Powsiński, był prowincjałem od 1670 r. Schematyzm nazywa go Porosińskim, zdaniem Wołyniaka (cz. II, s. 39), niesłusznie. Rodzina Powsińskich h. Ciołek, znana już w XVI w. pochodziła z Powsina na Mazowszu. O Powsiński był przeorem klasztoru Bożego Ciała w Poznaniu, a w 1676 r. przeorem klasztoru św. Tomasza w Krakowie. Jego prace pt. *Depozyt Ciała i Krwi Jezusowej...* Kraków 1663, ss. 103, stała się źródłem do poznania polemiki antyżydowskiej w Polsce w XVII w. oraz teologii ascetycznej i historii karmelitów w tym okresie (Edward Ozorowski, Powsiński Franciszek. SPTK, T. III, s. 432-433).

Od roku 1674 urząd prowincjała pełnił O. Mikołaj Stoiński, z rodziny szlacheckiej (Wołyniak, II, s. 39).

O. Elias Szablowski (h. Bończa vel Szablówscy z Szablowa), prowincjałem został od 1677 r. W 1680 r. zawarł kontrakt w sądzie konsystorskim w Lublinie z ks. Maciejem Rozwadowskim, oficjałem lubelskim. Kontrakt ten stał się podstawą prawną do fundacjonowania klasztoru karmelitów w Lublinie. Uporządkował też w powiecie łuckim nową fundację i doskonale ją zorganizował (dom karmelitów w Dorohostajach). Miał brać udział z dwoma ojcami (Andrzejem Pańskim i Aniołem Ostrorogiem (spokrewniony z hetmanem w Królestwie Polskim) w kapitule rzymskiej, ale z powodu zagrożeń ze strony heretyków, nie mógł przekroczyć granicy włoskiej. Podobnie było z innymi prowincjałami karmelitańskimi. O. Szablowski prowadził bardzo ożywioną działalność (o. B. Tomaszewki., dz. cyt. s. 105, s. 121).

Na przełomie XVII i XVIII w. działał karmelita o. Zenobiusz Krakowski, który został zaliczony do grona teologów. (Wołyniak, d. cz. II, s. 39; H.E. Wyczawski, *Zenobiusz Krakowski*. SPTK. T. II, s. 582).

O. Jan Chryzostom Gliński występował jako definitór i komisarz karmelitów w 1652 e. (Wołyniak, cz. I, s.27).

O. Franciszek Piasecki był prowincjałem od 1655 r. On razem z definitorami oceniał straty, jakie w wyniku wojen ponieśli karmelici. Wówczas też dowiedziano się o stratach i nieszczęściach klasztorów karmelitańskich w Polsce, na Litwie i Rusi. Niektóre z tych placówek zostały doszczętnie zniszczone. Piasecki, jeszcze jako przeor krakowski bronił się przed zmianą konstytucji. Wysłany do Poznania, zniósł reformę, za co go oskarżono przez o. generałem.

W roku 1659 wybrano prowincjałem o. Andrzeja Kaliszskiego h. Nałęcz k. Kalisza. W zakonie cieszył się poważaniem.

O. Serapion Knyper (Knypper, Krzyper) został prowincjałem w r. 1664, a w 1675 r. był przeorem klasztoru Wszystkich Świętych w Wilnie. Przekazał o. generałowi *Katalog Prowincji* z r. 1686 r. Wymieniono w nim 32 fundacje karmelitów, w których pracowało wówczas 357 zakonników. Na poszczególne klasztory przypadały: Kraków (Piasek) – 68 zakonników, Kraków (św. Tomasz) – 7; Jasło – 12; Husaków – 7; Sądadowice (św. Anna) – 9; Lwów (conventus Maior) – 44, Lwów (Xenodochium Veteranorum) – 6; Rozdół – 6; Bołszowce – 7; Trembowla (zniszczone przez Turków) – 2; Chorodyszczce (zniszczone przez Turków) – 1; Dorochostaje – 5; Lublin – 12; Wola Gułowska – 12; Bielsk – 13; Lipie – 13; Warszawa – 9; Kłodawa – 8; Markowa – 10; Kcynia – 11; Płońsk – 9; Wąsosz – 8; Wilno (Wszystkich Sw.) – 26; Wilno (św. Jerzego) – 7; Lida – 7; Żołudek – 5;

Włocławek – 8; Pomiany – 6; Białynicze – 6; Mdhylów – 10; Czausy – 7; Mściśław – 6). O. Knyper napisał dziełko o Eucharystii, stanowiące źródło do poznania dziejów teologii i kultu eucharystycznego w Polsce w XVII w. (I. Chodynicki, *Wiadomość historyczna... O pierwszym podziale klasztorów...*, s. 56; Wołyniak, *Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi*, T.I. Kraków 1918, s. 471; T. 2, s. 39; E. Ozorowski, *Knyper Serapion*, SPTK. T. II, s. 309).

O. Marcin Charzewicz (Charzewic, Charzewski), był prowincjałem od 1667 r. Filozofii i teologii uczył się w ośrodku studium karmelitańskiego w Krakowie na Piasku, w którym potem został regensem. Doktorat teologii uzyskał 16-9-1666r. w Akademii Krakowskiej. Z tej okazji S. Bieżanowski opublikował panegiryk *Laureatus Carmeli decor*. W 1667 r. został wybrany prowincjałem polskiej i litewskiej prowincji karmelitów. Trzylecie jego rządów uczcił M. Behm utworem w *Eucharisticon animarum*. O. Charzewicz był przez długie lata przeorem konwentu krakowskiego. Charzewicz jeszcze jako przeor protestował przeciwko reformie i chciał umrzeć w habitach z dużym kapturem. W 1677 r. wybrano go pierwszym defintorem prowincji. W tym czasie powstawała nowa prowincja karmelitów. (wielkopolska). Narady ojców w tej sprawie w Poznaniu 24-2-1680 r. zakończyły się niepowodzeniem. Do wyboru jednego prowincjała, który by posiadał jurysdykcję nad wszystkimi klasztorami, nie doszło. Wówczas wprowadzono reformę Carmelitarum Stricterioris Observantiae co doprowadziło do podziału karmelitów na dwie oddzielone prowincje. O. Charzewicz w 1681 r. objął ponownie urząd prowincjała. W 1682 r. powiadomił o. generała, Anioła Monsignano w Rzymie, że zakupił za 12.000 florenów posiadłość gruntową z budynkami i ogrodem w Warszawie, dla karmelu „dawnej obserwy”. Jako prowincjał przekazał on Obory z całym mieniem karmelitom „ostrzejszej obserwy”. W 1683 r. otworzył kościół w Krakowie. Katalog Prowincji z r. 1686 wymienia 32 miejscowości fundacyjne dla karmelitów, liczące łącznie 357 zakonników. Z powodu nadmiernej ilości klasztorów i z uwagi na duże odległości między nimi zgromadzeni na kongregacji w klasztorze jasielskim defintorowie wraz z prowincjałem 14 grudnia 1686 r., przekazali prośbę kapitule generalnej Zakonu w Rzymie. Kapituła generalna prośbę uwzględniła i pap. Innocenty XI, dnia 27-6-1687 r. na mocy brewe stwierdził podział prowincji. O. Charzewicz zmarł w 1687 r. (?) Śmierć jego uczczono w utworze *Fasciculus myrrhae*. (Wołyniak, cz. II, s. 40; E. Ozorowski, *Charzewicz Marcin* STPK, T. I, s. 278-279).

O. Awertan Praisnavius, bliżej nieznan, był prowincjałem u karmelitów od 1684 r. (Wołyniak, cz. II, s. 40).

Pod datą 1688 r. występuje prowincjał o. Jarocki Bazyli, h. Rawicz, brak danych.

4) Próba utworzenia prowincji wielkopolskiej

Rezultaty reformy zakonnej, dokonanej przez św. Teresę i św. Jana od Krzyża, pobudziły karmelitów do myśli sięgania po źródła i potrzebę zachowania przepisów oraz przestrzegania pierwotnej obserwy. Przykłady takiej reformy miały miejsce wcześniej we Francji, Flandrii, Niemczech i we Włoszech, zwanej „kongregacją turoneńską”. Welkim zwolennikiem tych reform był generał karmelitów o. Jan Antoni Philippini. *Katalog Prowincji z r. 1686* wymienia 32 miejscowości fundacyjne dla karmelitów, liczące łącznie 357 zakonników. W ostatniej dekadzie XVII w. Kongregacja definiitorialna, która odbyła się w dniu 24 lutego 1680 r. w konwencie poznańskim podkreślała zasługi konwentów reformowanych (Poznań – 12 ojców, 3 kleryków, 3 kleryków nowicjuszy, 2 braci konwersów i 1 brat nowicjusz; Bydgoszcz: 9 ojców, 6 kleryków, 3 kleryków nowicjuszy, 2 braci konwersów i 1 brat nowicjusz; Bydgoszcz: 9 ojców, 6 kleryków studentów, 2 braci zakonnych i Gdańsk: 8 ojców, 2 kleryków i trzech braci konwersów). Były to w 1680 r. klasztory „ostrzejszej obserwy”, z których miała powstać w niedługim czasie duża prowincja Najświętszego Sakramentu.

Narady karmelitów w Poznaniu dnia 24-2-1680 r. nad możliwością reformy i podziału polskiej prowincji, zakończyły się niepowodzeniem. Do wyboru jednego prowincjała, które by posiadał jurysdykcję nad wszystkimi klasztorami, niestety nie doszło. Wówczas wprowadzono reformę „Carmelitarum Stricteris Observantiae” i z tym łączył się początek podziału karmelitów na dwie oddzielne prowincje. O. Charzewicz powiadomił w 1682 r. o. generała Anioła Monsignano w Rzymie, że zakupił za 12.000 florenów posiadłość gruntową, z budynkami i ogrodem w Warszawie, dla karmelu „dawnej Obserwy”. Jako prowincjał przekazał on Obory z całym jego mieniem karmelitom „Ostrzejszej Obserwy”. W 1683r. otworzył kościół w Krakowie. Nuncjusz apostolski i legat pap. w Polsce, kard. Pallavicini, wraz z przedstawicielami zakonu karmelitów, tj. z o. Cyprianem Doleczyńskim, prowincjałem i z jego wikariuszem o. Franciszkiem Cicierskim, dokonał w Warszawie 6-7-1688 r. podziału klasztorów na dwie nowe prowincje.

Na ziemiach Polski, z chwilą wzrostu konwentów karmelitańskich pod koniec trzydziestych lat XVII w. i pojawieniu się konwentów zreformowanych „Strictior Observantia”, zaistniała potrzeba podziału dotychczasowej jednej prowincji na obszarze Rzeczypospolitej.

Pierwszym klasztorem na terenach Polski, który przyjął wspomnianą reformę był klasztor w Poznaniu w 1652 r. Potem ją zaprowadziły klasztory w Gdańsku i Bydgoszczy w 1672 r., następnie w ogóle w Wielkopolsce w 1681 r. Stronnicy tego kierunku – zdaniem Wołyniaka – użyli wpływu i względów królewskich. Pap. Innocenty XI wydał stosowne breve w 1686 r. do klasztorów polskich zreformowanych (mieli się trzymać postanowień uchwalonych w 1648 r. przez o. Philippini’ego). Istnieją też wzmianki, iż tę reformę zapoczątkowano wcześniej w Gdańsku, bo w 1647, potem w Bydgoszczy w 1672 r. Natomiast o. Emil Jacomelli, wikariusz generalny zakonu miał wydać sankcję kanoniczną dla trzech konwentów: Kcynia, Marków i Kłodawa.

O. Franciszek Sicierski, prowincjał, pisał 1-1-1673 r. z klasztoru w Jaśle do o. generała o ubóstwie klasztorów spustoszonych w wyniku wojen, najazdów tureckich, napadów na procesje z okazji święta Podwyższenia Krzyża 1677 r.

Wikarym prowincjalnym w 1681 r. był o. Telesfor od św. Teresy, z rezydencją w Poznaniu u Bożego Ciała. Te trzy klasztory, które przyjęły reformę zostały pod zwierzchnictwem swego wikariusza własnego z tendencją utworzenia osobnej prowincji. Do tej prowincji z czasem należały klasztory: w Poznaniu, Gdańsku, Bydgoszczy, Płońsku, Kłodawie, Lipiu, Oborach, Warszawie, Kcyni, Markowie, Trutowie, Zakrzewiu, Drohobyczu – razem 13 klasztorów (wg wyliczenia o. I. Chodynickiego, *Wiadomości historyczne...* s. 70). Po I rozbiorze, w zaborze austriackim pozostał tylko jeden klasztor (Drohobycz), w zaborze pruskim trzy (Poznań, Gdańsk i Bydgoszcz). Na skutek rozbiorów prowincja zreformowana powróciła do dawnej obserwy (Woł. II, s. 33).

III. Pierwszy podział klasztorów na prowincje

1. Charakterystyka i stan klasztorów karmelitańskich

Obok zreformowanych konwentów karmelitańskich, liczba ich w drugiej połowie XVII wieku wzrosła do ponad trzydziestu kilku konwentów i rezydencji. Podając przykładowo rok 1676, do istniejącej prowincji karmelitów na terytorium Rzeczypospolitej należały konwenty i rezydencje: Kraków (dwa konwenty, 81 zakonników), Lwów (dwa, 34), Jasło, Wilno, Lipie, Sąsiadowice, Płońsk, Gułowska Wola, Kcynia, Bielsk, Linków, Kłodawa, Bolszowce, Białynicze, Mohylów, Mścisław, Obory, Wąsosz, Trębowlą(2), Markowo, Husakow (4), Władysławów (4), Czausy, Rozdół (3), Horodyszcz (2), Dorohostaje (4), Lublin, Olewsk, Lida (rezydencja),

Iszczołno (rezydencja), Pompiany i Chołopienicze (rezydencja). W tych 35 placówkach mieszkało wówczas około 343 zakonników. Okazała się więc potrzeba podziału tej jednej prowincji. Dokonywały się później pewne modyfikacje. Tak np. Obory, przyjmując reformę, nie należały do tej prowincji. Powstające rezydencje w Chołopienicach i Iszczołowie, upadły. Przybyła Warszawa, która przeszła wkrótce do klasztorów reformowanych. Powstała nowa siedziba zakonna w Żołudku.

W 1687 r. najliczniejszym klasztorem był na Piasku w Krakowie (zakonników 64) i kolejno Lwów (43), Wilno (Wszystkich Świętych – 20), Wola Gułowska (14), Jasło (12), od 9 do 10 zakonników było w klasztorach: Lublin, Lipie, Bielsk, Kłodawa, Sąsiadowice, Wąsosz, Kcynia i inne; w Trembowli (zakonników 2), po kilku było: w Bołszowcach, Rozdole, Pomianach, Dorohostajach, u św. Marcina we Lwowie, Żołudku itd; w Mohylowie – 6, u św. Tomasza w Krakowie – 7 i w Wilnie u św. Jerzego – 5.

Również prowincja Wielkiego Księstwa Litewskiego i Rusi liczyła 17 klasztorów (Lwów, Przedmieście Halickie) i Lwów (św. Marcin), Sąsiadowice, Husaków, Rozdoł, Bołszowce, Trembowla, Dorohostaje, Horodyszcze, Żołudek, Białynicze, Mohylów, Mścisław, Czauasy, Olewsk, Wilno i Warszawa). Konwent warszawski od roku 1688 należał do prowincji ruskiej, p.w. św. Józefa. W 1707 r. karmelici reformowani pod przewodnictwem o. Florentego od św. Henryka (narodowości holenderskiej), przemocą zajęli warszawski klasztor. O. Florenty, wbrew prawu, przywłaszczył sobie „occupatio scandalosa” tytuł komisarza generalnego karmelitów reformowanych. Na początku lipca 1688 r. za zezwoleniem Stolicy Apostolskiej i upoważnieniem od o. generała karmelitów, dokonano kanonicznego podziału na dwie prowincje: prowincja małopolska i litewska oraz prowincja ruska.

Z powodu tej nadmiernej ilości klasztorów i z uwagi na duże odległości między klasztorami – zgromadzeni na kongregacji w klasztorze jasielskim definitorem wraz z prowincjałem, dnia 14 grudnia 1686 r., przekazali kapitule generalnej Zakonu w Rzymie prośbę o podział prowincji. Kapituła generalna tę prośbę uwzględniła i pap. Innocenty XI dnia 27-6-1687 r. przez wydane brewe stwierdził podział prowincji. Nuncjusz apostolski i legat pap. w Polsce, kard. Pallavicini, wraz z przedstawicielami zakonu karmelitów, o. Cyprianem Doleczyńskim, prowincjałem i z jego wikariuszem o. Franciszkiem Ciecierskim, dokonał podziału klasztorów na dwie nowe prowincje.

2) Prowincjałowie w prowincji małopolskiej i litewskiej

Do Prowincji małopolskiej i litewskiej należały także klasztory zreformowane w Wielkopolsce. Nosiła nazwę: *Minoris Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae*. W tej prowincji polsko-litewskiej łącznie było 224 zakonników (130 kapłanów i 94 braci) w 17 klasztorach (w Krakowie – 2 (Piasek i św. Tomasz), Wilno, (Wszystkich Świętych), Jasło, Lublin, Wola Gułowska, Bielsk, Wąsosz, Płońsk, Lipie, Kłoda-wa, Markowa, Kcynia, Władysławów, Linków, Pomiany i Lida). Wspomniany o. Cyprian Doleżyński, wybrany prowincjałem w 1687 r. pozostał nim w prowincji polskiej i litewskiej do roku 1690.

O. Anioł Stoński został prowincjałem tej prowincji małopolskiej i litewskiej w 1690 r. Powtórnie wybrano go na prowincjała w 1701 i po raz trzeci w 1713 r. (Wołyniak, cz. II, s. 46).

O. Anastazy Hermanowski rozpoczął kierownictwo prowincją małopolską i litewską w 1694 r.

O. Jan Rożynka, również kierował tą prowincją dwukrotnie, po raz pierwszy w 1697 r. i po raz drugi wybrano go prowincjałem w 1705 r.

W 1709 r. rozpoczął swą działalność prowincjałską o. Fulgenty Miedziński. Następnie ponowiono jego wybór w 1723 r. O. Fulgenty posiadał stopień magistra teologii. Odnotowano, że przewodniczył dysputom teologicznym prowadzonym w konwencie krakowskim na Piasku i prawdopodobnie był ich współautorem. W zakonie był definitorem i przez dwie kadencje pełnił funkcję prowincjała; w 1709 i 1723 r. w prowincji małopolsko-litewskiej. Było to przed jej podziałem w 1766 r. na polską i litewską (Wołyniak cz. II, s. 46; B. Brzuszek, *Miedziński Fulgenty*. SPTK, T.III, s. 108-109).

O. Idzi Palkiewicz objął prowincjat od r. 1715.

Od roku 1719 na czele prowincji stał o. Grzegorz Radwański.

O. Wawrzyniec Zagórski pełniący funkcję prowincjała od r. 1726, zmarł w następnym roku.

Na miejsce zmarłego prowincjała o. Zagórskiego wyznaczono w 1727 r. w myśl przepisów zakonnych pierwszego definitora o. Serapiona Stęgowskiego, w charakterze wikariusza generalnego, aby zastąpić zmarłego w pokierowaniu prowincją. W 1728 r. wybrano go na prowincjała.

W 1731 r. powołano na prowincjała o. Bonawenturę Kielkowicza. Powtórnie go wybrano prowincjałem i kierował prowincją od 1747 r.

Następcą w prowincjalacie po o. Kielkowiczu został o. Klemens Sałacki, który zmarł w 1740 r.

Władze zakonne wyznały w grudniu 1740 r., na miejsce zmarłego o. Sałackiego, o. Cyryla Pomiana, w charakterze wikariusza generalnego, po zmarłym prowincjale.

O. Albert Szperkowicz został wybrany na prowincjała w 1743 r. Powtórnie rządził prowincją od r. 1751.

O. Spirydion Ostrowski mianowany został prowincjałem w r. 1754.

O. Karol Kamiński jako prowincjał zaczął rządzić w 1757 r., ale w 1759 r. zmarł i po jego śmierci wikariuszem generalnym mianowano o. Alberta Szperkowskiego.

W roku 1760 był już przy władzy o. Konstanty Strzałkowski.

Według relacji Wołyniaka (II, s. 47) o. Jan Maćkiewicz, prowincjał od r. 1764, był ostatnim zwierzchnikiem dotychczasowej prowincji pod nazwą „Minoris Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae”. Na Litwie doszło na początku XVIII w. do profanacji niemal wszystkich świątyń (nie tylko kościoły karmelitańskie). Wymordowano zakonników i poraniono. O. J. Maćkiewicz jako ówczesny prowincjał upatrywał w historii zakonu karmelitańskiego i oceniał rolę klasztoru krakowskiego, fundacji królowej Jadwigi, który na ziemiach polskich stał się dla innych klasztorów „caput provinciae, fons, mater et magistra”. To była epoka męczeństwa dla karmelitów dawnej obserwy.

3) Prowincjałowie w prowincji ruskiej pod wezwaniem św. Józefa Oblubieńca (od 1687 r.).

Ta druga prowincja liczyła wówczas ok. 120 zakonników (ojców 70 i 50 braci), mieszkających w 16 klasztorach: we Lwowie – 2 (Conventus maior i św. Marcina), Sasiadowice, Husakowo, Rozdół, Bołszowce, Trębowa, Dorohostaje, Horodyszcz, Wilno (św. Jerzy), Żołudek, Białynicze, Mohylów, Mścisław, Czasy i Olewsk. Łącznie te dwie prowincje liczyły 344 karmelitów (Wołyniak, T. II, s. 36-37).

O. Cyprian Dolczyński (Doleżyński), jako prowincjał, rządził jeszcze całą prowincją w 1687 r. Brał udział przy podziale prowincji w dniu 6-7-1688 r. (Wołyniak, cz. II, s. 40).

O nowopowstałej w 1688 r. prowincji ruskiej pod wezwaniem św. Józefa Oblubieńca dotychczas nie znane są jej dzieje początkowe, ponieważ sprawozdania z kapituł zachowały się dopiero od r. 1720. Prowincja ruska św. Józefa Oblubieńca zachowała 15 klasztorów i 1 rezydencję: we Lwowie 2 klasztory, Sasiadowice, Husaków, Rozdół, Kochawina, Bołszowce, Trębowa, Horodyszcz, Łabuń, Annapol alias Glinniki, Dorohostaje, Łuck, Kisielin, Olewsk i rezydencja w Monasterku.

W r. 1720 prowincja ta liczyła 19 placówek: Lwów (conventus maior i drugi św. Marcina), Sasiadowice, Bołszowce, Rozdół, Trębowa, Dorohostaje, Horodyszcz, Kisielin, Olewsk, Husakowo, Żołudko, Wilno (św. Jerzego) Mohylów, Czasy, Białynicze, Stańkowo, Mazyki (rezydencja), Radoml (rezydencja).

Z biegiem czasu liczba klasztorów się powiększyła. Tak więc na kapitule we Lwowie 1754 r. – doszły nowe: Łuck, Monasterrek, Łabuń, Kochawina, Annopol (Glinnik). Potem na kongregacji definitorialnej w Trębowlu w 1755 r. przybyły: Brześć Litewski, Mazyki i Kniażyce. W sumie liczba tych placówek dochodziła do 30.

Ogólnie prowincja ruska liczyła 237 karmelitów (146 ojców, 48 kleryków i 43 konwersów).

Wśród prowincjałów prowincji ruskiej występował w latach 1688-1690 o. Franciszek Ciecierski. Zmarł w konwencie lwowskim dnia 20-3-1696 r., mając lat 50, w zakonie 31.

W latach 1690-1693 na czele tej prowincji był o. Teodor Kociszewski. Ponownie w tej roli występował w latach 1701-1706. Podczas kongregacji definitorialnej we Lwowie w dniu 6 sierpnia 1703 r. wyjaśniał zebranym delegatom opóźnienie definitorium z powodu grasujących na Białej Rusi Kozaków. On sam jako prowincjał musiał przebywać w Białyniczach z powodu najazdów Szwedów, klasztory na Białej Rusi i Czerwonej Rusi nie mógł przeprowadzać wizytacji. Miał również pewne, bliżej nie określone, problemy z siostrami zakonnymi w Dubnie. O. Kociszewski umarł w 1714 r. w wieku 73 lat życia i 47 w zakonie.

O. Spirydon Sznal (Sznell), rodem z Królewca został wybrany prowincjałem na kapitule prowincjalnej 19 czerwca 1693 r. w Żołudku, na miejsce o. Teodora Kociszewskiego. Ponownie został prowincjałem w 1706 r. Nową prowincję tworzyło 15 klasztorów. W czasie kapituły o. Sznal oświadczył zebranym na kongregacji definitorialnej w Sasiadowicach 18-6-1695 r. ojcom, że trembowelskiego klasztoru jeszcze nie wizytował, z powodu niebezpieczeństw, jakie nieustannie stwarzają grasujący tu Tatarzy i Turcy. Ponieważ twierdza w Kamieńcu została opanowana przez Turków, więc dla podróżujących nie było już żadnego schronienia. Napady ze strony Szwedów, Kozaków i innych wrogów także nie ustawały. W liście pisanym, ze Lwowa 25-1-1706 r. prowincjał o. Sznal donosił o. generałowi o przeszkodach uniemożliwiających przeprowadzenie wizytacji w podległych konwentach, przede wszystkim w klasztorach na Wołyniu, w Kisielinie, Horodyszczu, Dorohostajach i w Olesku. Konwenty te zostały straszliwie zniszczone, pozostawiano jedynie nagie ściany. Również w Poznańskim klasztory ubożały. Pap. Grzegorz XIII pozwolił korzystać zakonnikom z klejnotów i kościelnego srebra. Prowincjał o. Sznala trwał do 1708 r. Ponownie był prowincjałem w latach 1714-1717. Zmarł w 1723 r., mając 72 lata i 45 w zakonie.

Od 1697 do 1701 r. prowincjałem był o. Paweł Trzeszczkowski, z rodu szlacheckiego, z przydomkiem Sciszek, był prowincjałem

w 1697 r. Zmarł dnia 24-9-1734 r. mając 68 lat życia, w tym 53 w zakonie.

Przez pięć lat (1708-1713) sprawował urząd prowincjała o. Andrzej Sowiński, który przeżywszy 38 lat w zakonie (podano także 28 lat), zmarł w 1713 r.

Dnia 22 czerwca 1708 r., na kapitule w konwencie św. Anny „Montis Placidi” w Sasiadowicach, wybrano na urząd prowincjała o. Archaniola Sowińskiego, który nie zyskał aprobaty o. generała, a nawet został zasuspendowany. O. Sowiński odwołał się do Stolicy Apostolskiej i proces zakończył się dla niego pomyślnie. O. Archanioł Sowiński, brat rodzony o. Andrzeja, był prowincjałem w latach od 1717 do 1720 i następnie w latach 1723-1726. Zmarł jako przeor bolszowiecki w r. 1728, w wieku 56 lat (w zakonie 39). (Wołyniak, II s.55). Według relacji z 1712 r. dotyczącej kilku klasztorów, skład osobowy prowincji był następujący: Poznań liczył 11 ojców, 7 kleryków studiujących filozofię, 2 kleryków nowicjuszy, 5 braci konwersów, ponadto 3 ojców studentów, 3 kleryków kandydatów i 3 braci zakonnych; Obory: 8 ojców, 1 kleryk, 3 braci konwersów, Drohobycz 7 ojców i 2 braci konwersów. Prowincjał Sowiński dla rozstrzygnięcia różnych spraw zwoływał kongregację do klasztoru we Lwowie (7-1-1719r.) i w Bolszowicach (3-2-1725 r.). W 1723 r. o. Sowiński ponownie został prowincjałem.

Prezesa kapituły, o. Eliasza Leszczyńskiego, zamianowano na tejsze kapitule 22-6-1708 r. w Sasiadowicach komisarzem. Było to powodem wielkiego żartwienia dla ustępującego prowincjała o. Spirydiona Sznela. Potem, w 1720 r. o. Leszczyński był wybrany prowincjałem. Zmarł w wieku 46 lat.

W 1713 r. był prowincjałem o. Józef Lukaszewski. Brak o nim dokładniejszych danych. Zmarł we Lwowie mając 39 lat życia (23 w zakonie).

O. Andrzej Barszczewski (Barszczyński), prowincjałem był trzykrotnie: od r. 1726 do 1733 i ponownie od r. 1742 do 1744 oraz od 1751 do 1754 r. Był on pierwszym asystentem z Polski przy generale zakonu w Rzymie, gdzie znalazł powszechnie uznanie i poważanie. Zasłynął również jako kaznodzieja. Opublikował: *Kazanie przy konkluzji oktawy Wniebowzięcia w katedr. lwowskim kościele w 1725 r.* Lwów 1736; *Walna i tryumalna do nieśmiertelnej sławy droga St. Mat. Rzewuskiego, woj. bełz. i hełm.* Lwów 1736; *Transport złotego Abdanka Jana Skarbka, abpa lwow.* (kazanie na pogrzebie), Lwów 1734 i inne. O. Barszczewski zmarł w r. 1755, mając lat 62, jako zakonnik 48. O. Barszczewski zwołał w 1727 r. do Lwowa (prowincja św. Józefa) „congregationem definitorialem intermediam” z ciekawym programem w sprawie studiów, nowych profesorów w provin-

cji i z myślą o podniesieniu poziomu naukowego i ożywieniu tradycji karmelitańskich. Mikołaj Ignacy Wyżycki, abp lwowski widział w o. A. Barszczyńskim, asystencie o. generała., kandydata na drugiego sufragana halickiego (korespondencja z lat 1749-1750) jako człowieka modlitwy, cnót, wiedzy, zalet umysłu i serca. Barszczyński jako prowincjał kierował kongregacją definitorialną w klasztorze lwowskim w 1753 r. M.in. wyznaczył tu na przeora w Kochawinie o. Florentego Lewkowicza, zaś prokuratorem nowej fundacji w Anopolu (Hlinniki) mianował o. Marka Jandowicza.

Znanym był w tym czasie O. Walerian Gruszczyński, karmelita, autor prac teologicznych m. in. *Triumphus Ecclesiae militantis in certaminae theologico contra heterodoxos perduelles verar Christi fidei perfidos hostes... defendente Francisco Głogowski... sub assistentia R.P. Valeriani Gruszczyński... A.D. 1746; Nauki krótkie duchowno-iświecko-obyczajne... Berdyczów 1774, ss 147, O. Gruszczyński zmarł po 1777 r. (W. Murawiec Gruszczyński Walerian. SPTK, T. I, s. 601).*

Z pierwszej poł. XVIII w. był jeszcze o. Głogowski Franciszek, który opublikował ok. 1746 r. we Lwowie dysertację, zawierającą wybrane zagadnienia z zakresu biblistyki i teologii „pozytywno-kontrowersyjnej” (Ks. W. Murwiec, Głogowski Franciszek SPTK, T. I, s. 532-533).

O. Aleksander Jezierski został prowincjałem w 1735 r. (1733 r.) Kierował prowincją do 1739 r. Zmarł w 82 roku życia.

O. Eliasz od św. Franciszka Idliński, prowincjał karmelitów, moralista i kanonista. W literaturze pojawił się już w 1726 r. jako ekswikariusz Wielkopolskiej Prowincji karmelitów trzewickowych i emerytowany lektor teologii. Mieszkał wtedy w klasztorze warszawskim na Lesznie i przygotowywał do druku pracę: *Idea theologiae moralis*, nawiązując do poglądów angielskiego filozofa Jana Bacontropa z zakonu karmelitów (+ 1348).

W 30-tych latach XVIII w. był przez pewien czas definitorem generalnym zakonu i prowincjałem własnej prowincji (ok. 1736 r.). Wydał wówczas: *Scrutinium iuris in re ad rem* (w aspekcie prawa polsko-litewskiego, pruskiego i saskiego oraz prawa miejskiego chełmińskiego). Omówił synody prowincjalne w Polsce, przywileje szlacheckie, prawa dysydentów, prawa poddanych oraz dyscyplinę wojskową. O popularności opracowania świadczyły dwa jego następne wydania, w Warszawie i w Gdańsku. Po ukończeniu kadencji prowincjała Idliński przebywał w Gdańsku, gdzie publikował dzieła natury teologicznej i moralno-prawnej (m.in. o małżeństwie). (W. Murawiec, *Idliński Eliasz* SPTK, T.II, s. 86).

O. Anioł Postępski (Postępski), urodził się prawdopodobnie w 1704 r. W młodym wieku (ok. 1720 r.) wstąpił do karmelitów

z prowincji polsko-ruskiej św. Józefa. Teologię studiował w Rzymie, i tam uzyskał stopień doktora teologii. Po powrocie do kraju, uczył filozofii i teologii, a następnie był przeorem i dwukrotnie prowincjałem (1739-1742 i 1748-1751). Pełnił ten urząd w latach od 1739 do 1742. Poraz drugi był prowincjałem w latach 1748-1751, a w końcu asystentem generalnym w Rzymie. Umarł 24-1-1767 r. w wieku 68 lat, w zakonie 41.

O. Florenty Lewkowicz był prowincjałem po o. Rubczyńskim (1754) (Wołyniak, cz. I, s. 300). Umarł we Lwowie 25-5-1767 r. Odnotowano go jako polemistę i dogmatyka. Bp Franciszek Kobiełanski, doceniając jego gorliwość wszedł z nim w porozumienie i wyraził życzenie oraz udzielił oficjalnego pozwolenia na budowę nowego klasztoru dla zakonu oo. karmelitów w Łucku. Klasztor ten przetrwał do 1850 r. Rząd rosyjski przeprowadzając kasatę, nakazał jego zniszczenie. (L. Grzebień, *Postępski Anioł*. SPTK, T.III, s. 426).

W roku 1744 występuje na urzędzie prowincjała o. Kazimierz Barszczewski, brat wymienionego tu Andrzeja, pełnił funkcję prowincjała w latach 1744-1747.

O. Marcin Rubczyński, dogmatyk, historyk, liturgista. Urodził się w 1704 r. Ok. 1720 r. wstąpił do karmelitów. Przebieg jego studiów nie jest znany. Był prefektem studiów we Lwowie i Wilnie (1733), przeorem klasztoru we Lwowie (1745), od 1751 r. przeorem klasztoru w Horodyszczu, w latach 1754-1758 prowincjałem prowincji ruskiej, przeorem w Łucku (1765-1769? i 1777-1783). Miał doktorat z teologii i słynął jako wybitny kaznodzieja. Był autorem licznych dzieł ascetycznych i duchownych (Wołyniak II, s. 57). Rubczyński przeżył w zakonie 74 lata. Zmarł w Łucku 10-11-1794 r. w wieku 87 lat. (W. Kolak, *Marcin Rubczyński*. PSB, t. 32, 561-562; L. Grzebień. STPK, t. III, s. 517-518).

O. Michał Pieszycycki, prowincjał od r. 1758 do 1761, ponownie od 1765 do 1769 r., był po studiach rzymskich. O. Pieszycycki, jako prowincjał Rusi, pisał do o. generała z Wiednia dnia 2 listopada 1768 r., prosząc go o socjusza dla bezpieczeństwa w podróży do Polski. Wybrany był z pewnymi trudnościami na prowincjała w czasie kapituły dnia 22 czerwca 1763 r. w konwencie horodyskim. Przedtem był socjuszem i sekretarzem o. generała. Zarzuty wobec niego wusuwane były dyktowane, niestety, złośliwością i brakiem roztropności. W kraju nauczał, był na czele konwentów, asystentem przy o. generale zakonu. Zmarł w w. 1789 r. licząc 74 lata życia.

W latach od 1769 do 1772 pełnił urząd prowincjała o. Tadeusz Choynowski. Przed wstąpieniem do karmelitów uczęszczał do Akademii Krakowskiej. W zakonie był 29 lat. Zmarł mając 53 lata – w 1773 r.

Od 12 września 1772 r. do 24 stycznia 1773 r. prowincjałem był o. Joachim Gozdowski herbu Gozdawa. Na epitafium napisano mu *Vir pius et patiens solidae virtutis amator, preditus eloquio, dexteritate fuit.*

O. Eleutery Kamienobrodzki był prowincjałem w dwóch kadencjach tj, od r. 1773 i od 1777 (reelectus). Mając lat 18 wstąpił do karmelitów dnia 8-10-1751 r. Uzyskał magisterium i doktorat z teologii. Zmarł w 1801 r. licząc 69 lat i w zakonie 50.

IV. Podział prowincji „Minoris Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae” w 1766 r.

W połowie r. 1756 za rządów generała karmelitów o. Joachima Maryi Pontaltiego nastąpił podział prowincji ruskiej św. Józefa na dwie osobne:

a) prowincja pod nazwą św. Józefa Oblubieńca i b) nowa prowincja pod wezwaniem św. Jerzego Męczennika. Brak bliższych danych o tych prowincjałach.

Władze karmelitów rozdzieliły w 1766 r. istniejącą prowincję pod nazwą „Minoris Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae”: 1) Polską (Małopolską) i 2) Litewską.

1) Prowincja Polska (Małopolska)

Następni prowincjałowie niżej omawiani byli już tylko w prowincji Małopolskiej aż do końca osiemnastego stulecia.

O. Hilarion Cichoński, powołany na godność prowincjała w r. 1766, zmarł już w 1770 r.

Po o. Cichońskim został wikariuszem generalnym w 1770 o. Bazyli Żebrowski i w roku 1771 wybrano go na prowincjała.

W roku 1774 kierownictwo nad prowincją objął o. Ludwik Pierzchalski, które ponowiono w 1797 r. i kierował prowincją do 1800 r. (Wołyniak, II, s. 48).

Po o. Pierzchalskim w r. 1783 kierował prowincją o. Brokard Mikołajewski.

W miejsce o. Mikołajewskiego pojawił się w charakterze wikariusza generalnego o. Adryan Łychowski. Pełnił tę funkcję do r. 1786. O. Maryan Poradowski był powołany do rządów w r. 1786.

W r. 1790 objął prowincjałat o. Błażej Jużkiewicz.

Od r. 1793 na czele prwincji stanął o. Tymoteusz Borek.

Po o. Borku, w 1797 r. prowincjałat objął wspomniany o. Pierzchalski, który piastował tę godność do r. 1800.

2) Prowincja Litewska pod wezwaniem Wszystkich Świętych

Przed rokiem 1773 w tej prowincji było klasztorów 12, z 185 zakonnikami (ojców 104, kleryków 36 i braci 45).

Przy końcu roku 1810 prowincja Wszystkich Świętych alias litewska posiadała 13 klasztorów i zakonników 169; Wilno – 49 zakonników; Zaświerz – 7; Słoboda – 5; Żołądek – 4; Lida – 3; Krupczyce – 3; Koleśniki 4; Pomiany 4; Taboryski (rezydencja) – 3; (w sumie 9 w diecezji wileńskiej) i Kiejdany – 4; Rosienie – 4; Linków – 6; konwent krożańsko-chwałojski – 13 (4 klasztory w diecezji żmudzkiej). Klasztory w diecezji wileńskiej posiadały wówczas ludzi poddanych 1101, kapitałów pewnych r. s. 49.882; niepewnych 13770, zaginionych 3.987 = 67.639 r. s., dochodów zaś pewnych rs. 6.799, niepewnych 2.362 = 9.161 (cyt. za Wołyniakiem, II s. 50).

Wołyniak wspomina, że „prowincjałów litewskich wyliczyć wszystkich nie można z powodu braku źródeł odpowiednich” (II, s.50). W XVIII w. znał ich zaledwie dwóch i to bez dat ich rządów, gdzieś po roku 1790.

Byli nimi o. Andrzej Kodziejewicz urodzony około 1740, w zakonie w 1756 r. i o. Maurycy Wens, urodzony ok. 1746 r., w zakonie około 1766 r., zmarły jako eksprowincjał dnia 19-2-1809 r. Od r. 1796 znani już są wszyscy prowincjałowie prowincji Wszystkich Świętych. (Wołynicki t. II, 51).

W latach 1796-1799 kierował prowincją o. Rajmund Rutkowski, powtórnie od r. 1804-1807.

Od 1799 do 1801 prowincjałem był o. Serafin Jacyna, zmarły dnia 10 marca 1801 r.

W latach 1801-1804 kierował prowincją o. Andrzej Mackiewicz.

Po o. Rutkowskim, zwierzchnictwo na tą prowincją prowadził o. Aleksy Szmatowicz, w latach 1807-1813.

Od r. 1813 do r. 1816 kierownictwo prowincją prowadził o. Patrycy Bartoszewicz.

Dnia 28 września 1816 r. ukazem władzy cywilnej prowincja litewska, jako osobna administracyjna całość, przestała istnieć (Wołyniak, II, s. 51).

V. Podział prowincji po I rozbiore Polski (1772 r.)

W r. 1756 powstała czwarta prowincja karmelitów. Były więc: 1) Małopolska (z Polskiej i Litewskiej – 1766 r.); 2) Wielkopolska (utworzona z Małopolskiej w 1728; 3) Litewska (od 1766 br.,

a przestała istnieć administracyjnie na podstawie ukazu władzy cyw. dnia 28-9-1816r.); 4) Ruska i białoruska (p.w.św. Józefa).

W związku z I rozbiorem Polski znaczna część prowincji ruskiej przeszła do zaboru austriackiego, w którym znalazły się klasztory: Lwów (dwa), Rozdół, Trembowla, Bołszowice, Kalwaria, Sasiadowice i Husakowo.

Po kilku latach nastąpiło wyodrębnienie powyższych klasztorów i z woli rządu uformowano oddzielną zupełnie jednostkę, pozostającą w Rzeczypospolitej – z osobną administracją, ale też p. w. św. Józefa Oblubieńca, pod władzą oddzielnego komisarza, potem prowincjała. Nakładały się na siebie różne problemy w dalszym losie prowincji ruskiej i w podziale prowincji *Minoris Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae*.

1) Prowincjałowie po podziale prowincji w 1756 r. do następnego podziału w 1782 r.

O. Bertold Ordyński, prowincjał od 1767 r. Mając 20 lat, wstąpił do karmelitów, gdzie – zdaniem Wołyniaka (dz. cyt. cz. I, s. 357) – „doszedł do najwyższej godności, bo został prowincjałem, przyświecał nauką, świątobliwością, gorąco przestrzegał obserwy zakonnej”. W 1755 r. był wybrany przeorem mściśławskim. Na kapitule w Bołszowcach dnia 19 czerwca 1767, w obecności 41 „Pater Capitulares”, powołano go na urząd prowincjała. Wybrano tam również nowych przeorów, podprzeorów, kaznodziejów, magistra dla nowicjatu lwowskiego, bibliotekarza, spowiedników dla karmelitanek dawnej obserwy we Lwowie i w Dubnie. O. Bertold zmarł we Lwowie 1768 r, u św. Marcina, mając lat 60, z tego 40 życia w klasztorze.

O. Felicjan Ciapiński, prowincjał. Na kapitule prowincjalnej występował z socjuszem, o. Henrykiem Orlickim. Jako przeor u św. Jerzego w Wilnie, gdzie – zdaniem Wołyniaka (dz. cyt. cz. I, s. 457-459) – położył wiele zasług względem tego konwentu, za co został odznaczony. Za jego rządów na kongregacji definitorialnej w Trębowli (1755 r.) przeznaczono konwentowi świętojerskiemu 12 000 zł z zapisu pochodzącego od Jerzego Radziwiłła, wojewody nowogrodzkiego. Na kongregacji definitorialnej w 1761 r., gdy o. Rymowicz był już prowincjałem, a o. Ciapiński jeszcze przeorem u św. Jerzego, postanowiono w tym klasztorze, obok studiów filozoficznych, zaprowadzić wykład teologii, do czego powołano o. Januarego Szwabowicza i o. Adriana Suryna. Na kapitule prowincjalnej w 1763 r., na prośbę Radziwiłła, wybrano o. Ciapińskiego na zwierzchnika. Występował w tym charakterze na następnej kapitule 1766. Potem był subprzeorem (1770 r. i 1781) konwentu świętojerskiego.

O. Eustachy Rymowicz, prowincjał. Posiadał tytuł doktora z teologii. W r. 1739 był magistrem nowicjatu w Wilnie, w r. 1745 przeorem świętojerskim. Brał udział w kapitule prowincjalnej z r. 1754, a na kapitule prowincjalnej w klasztorze świętojerskim 1759 r. występował jako przeor i definito I oraz jako wikary prowincji, z socjuszem o. Karolem Michalskim. Tam wybrano go ponownie przeorem w Wilnie. Na kongregacji definitorialnej 1761, występował już w charakterze prowincjała i przygotowywał program uroczystości koronacji obrazu Matki Boskiej w Białyniczach. Umarł na Litwie 1768 r. (Wołyniak, cz. I, s. 357, s. 458).

O. Tadeusz Choynowski był prowincjałem w 1769 r.

Dnia 19 czerwca 1767 r. na kapitule Prowincji Litewskiej p. w. Wszystkich Świętych, odbywanej w Kolesnikach, na miejsce o. Jana Maćkiewicza, powołano na urząd prowincjała o. Michała Ostrowskiego. Prowincja Litewsko-Ruska, p.w. św. Jerzego-Męczennika, jak oświadczone na konferencji definitorialnej w Żołudku dnia 23 stycznia 1768 r., doskonale zreorganizowana, posiadała 80 kapłanów, 23 kleryków, 2 kleryków nowicjuszy, 23 braci konwersów i 1 brata nowicjusza.

O. dr Joachim Gozdowski został prowincjałem w czasie I rozbioru Polski w 1772 r. Urodził się we wsi Okna. W 18 roku życia wstąpił do karmelitów. Pełnił funkcję zastępcy magistra nowicjatu, potem w Wilnie był wychowawcą młodzieży zakonnej. Uczył filozofii i był kaznodzieją. Podobne obowiązki pełnił we Lwowie jako prefekt kleryków i regens studiów. Przez 15 lat był przeorem w Trembowli. Podczas podziału Prowincji p.w. św. Józefa odegrał ważną rolę zarówno w Rzymie, jak i w Warszawie u nuncjusza apostolskiego, zapewniając swoimi poczynaniami spokój w prowincjach. Następnie został wybrany przeorem we Lwowie, a na kapitule w 1772 r. prowincjałem prowincji św. Józefa. Należał do Międzynarodowego Towarzystwa Literackiego „Arcadia” w Rzymie. Prowincjałat jego trwał zaledwie 4 miesiące. Zmarł bowiem 24-1-1773 r.

O. Eleutery Kamieniobrodzki był prowincjałem po śmierci o. Joachima Gozdowskiego, a wcześniej wikariuszem generalnym. Na kongregacji definitorialnej w Annopolu dnia 4-6-1785 r. został przeorem horodyskim i – wg Wołyniaka (cz. I, s. 146) – „W Horodyszczu, podobno, dwa triennia rządził i tam liber ab omnibus officiis, świat ten pożegnał w 1801 roku, gdy mu liczono lat wieku 69, a z tego w zakonie 50”.

O. Tomasz Kirkor prowincjałat swój kończył w 1781 r. Odnawiano jego wybór na przeora „dla którego [Mściślawia] wiele bardzo uczynił dobrego, przyczyniając się znacznie do jego wzrostu; kościół i klasztor odrestaurował, porządek zaprowadził”. W Prowincji

Litewsko-Ruskiej, p.w. św. Jerzego Męczennika, odbyła się dnia 18 stycznia 1793 r. kapituła w Mohylowie, na której wybrano go prowincjałem. Klasztor w Mściślawiu stał się siedzibą prowincjała.

Po I rozbiore karmelici pracowali w swoich klasztorach, jak dawniej.

Na kapitule prowincji św. Jerzego r. 1781 prowincjałem., na miejsce o. Tomasza Kirkora, został wybrany o. Jan Szwabowicz.

Prowincjałowie z tamtej epoki odznaczeni byli wielkimi zaletami, zwłaszcza gorliwością kapłańską i pracą dla chwały Bożej. Dostrzegano wówczas potrzebę i projektowano stworzenie nowej prowincji z konwentów, znajdujących się na terytorium Austrii po 1772 r. Rozpatrzenie i realizację tego postulatu odłożono do następnej kapituły prowincjalnej.

2) Prowincjałowie po podziale prowincji w 1782 r.

Druga część prowincji ruskiej p.w. św. Józefa Oblubieńca po I rozbiore została w Rzeczypospolitej. Ponieważ klasztory znajdowały się na Wołyniu – nazywano tę prowincję wołyńską pod patronatem św. Józefa. Na kapitule 1783 r. w Horodyszczu były tylko osiem placówek wołyńskich (Łuck, Horodyszcz, Kisielin, Dorohostaje, Ostróg, Łabuń, Annopol i Bar (rezydencja na Podolu). (Wołyniak, II, 61) Na początku XIX w. przyłączono do tej prowincji Olewsk, a potem Toporzyszcz i Uszomierz. Głównym klasztorem było Horodyszcz (nowicjat i studia zakonne). Prowincja ta liczyła na początku XIX w. ok. 55 zakonników (kapłanów 36, kleryków 15 i braci 4). Karmelici wołyńscy zajmowali się głównie duszpasterstwem i z tego tytułu cieszyli się poważaniem we wszystkich warstwach społecznych.

W prowincji wołyńskiej brak danych o prowincjałach.

O. Leonard Kotiużyński, powołany na urząd prowincjała w 1783 r., kierował dłużej niż jedno triennium. W r. 1743 wstąpił do karmelitów, „odznaczał się nauką i gorliwym był wielbicielem obserwy”. Zmarł w Annopolu w 1786 r. (także istnieje wzmianka o śmierci w 1789 r.) (Wołyniak, II, s. 62).

O. Jan Czarnołoski, pochodzący z Wołynia, gdzie miał rozmaite koligacje i wielkie tam poważanie w sferach obywatelstwa, po wstąpieniu do karmelitów studiował w Rzymie. Był komisarzem litewskim, zwierzchnikiem prowincji św. Jerzego; został wybrany prowincjałem dnia 17-6-1786 r. Zmarł w 1790 r., mając 72 lata, w zakonie 56.

Nieznany jest następca na prowincjalacie po o. Czarnołoskim.

Na początku XIX w. o. Fortunat Szymaniecki, występował najpierw jako wiceprowincjał, a około roku 1802 już w charakterze prowincjała (Wołyniak, II, s. 63).

Jesienią w 1803 r. o. Eliasz Świetliński został prowincjałem, ale wkrótce został w tym urzędzie zawieszony i jego miejsce zajął ponownie o. Szymaniecki. Świetliński, mając lat 16 wstąpił dnia 2-3-1755 do karmelitów. Umarł w Horodyszczu na początku stycznia 1816 r. (innna wersja: zmarł 1817 r.) Liczył 78 lat życia i w zakonie 61.

O. Kandyd Krajewski, prowincjał w 1816 r., odbywał nowicjat i studia w Horodyszczu. Był magistrem nowicjatu i profesorem w Horodyszczu. Prowincjałem był do 1820 r. i na tej dacie kończy się samoistny byt Powincji wołyńskiej. O. Krajewski w r. 1844 był jeszcze kapelanem karmelitanek w Dubnie (Wołyniak, II, s. 64).

3) Prowincja św. Jerzego i prowincjałowie z prowincji białoruskiej

Prowincja białoruska św. Jerzego powstała za czasów o. generała Joachima Pontalti w połowie 1756 r. i obejmowała 11 placówek karmelitańskich (Wilno, Żołudek, Białynicze, Kniażyce, Mazyki, Mohylów, Czafusy, Radoml, Mścisław, Stańkow (Staycoviensis) i Brześć litewski (rezydencja). Prowincja ta liczyła 102 zakonników (ojców 59, kleryków 15, nowicjuszy 3 i konwersów 25). Po I rozbiorze pozostało w Rzeczypospolitej z tej prowincji klasztorów 3 (Wilno, Żołudek i Brześć) – zakonników 54; do Rosji odeszło klasztorów 8 i 78 zakonników.

Występowało cały szereg prowincjałów białoruskich.

W roku 1756 objął prowincjałat o. Felicjan Ciapiński, który powtórnie był wybrany w 1766 r. Wikariuszem prowincjalnym zaś i pierwszym definitorem został o. Eustachy Rymowicz, który w r. 1759 został obrany prowincjałem.

Od roku 1763 rozpoczął kierownictwo prowincją o. Jan Czarnoło-ski.

W r. 1770 powołano na urząd prowincjała o. Jerzego Kurmina.

W r. 1773 wybrano prowincjałem o. Tomasza Kirkora. Powtórnie go wybrano w 1777 r. i w 1793 r.

O. January Szwabowicz był prowincjałem w 1781 r.

Pomiędzy r. 1784 i 1793 miał być prowincjałem o. Anioł Juszyński.

W dniu 9-8-1785 r., generał karmelitów o. Andrzej Audras wydał rozporządzenie, aby konwent w Wilnie św. Jerzego i w Żołudku przyłączyć do prowincji litewskiej. W zaborze rosyjskim została przerwana komunikacja kanoniczna pomiędzy prowincją litewską i św. Jerzego alias białoruską (w zaborze już rosyjskim) W prowincji świętojerskiej pozostało 8 klasztorów. Próbowano nazwać ją prowincją św. Stanisława męczennika (ok. 1795 r.) pomijano nazwę „prowincja p. w. św. Jerzego”, pozostała pod nazwą „prowincja białoruska”.

Do roku 1801 kierował prowincją o. Elizeusz Brejmer. Potem objął ponownie prowincjalat w 1808r.

Od r. 1801 do 1808 r. na stanowisku prowincjała był o. Jakub Daszczyński. Powtórnie objął ten urząd od 1811 r.

O. Stanisław Daszczyński, występował jako prowincjał w 1815 r. Wcześniej, w r. 1801 był przeorem klasztoru kniażyckiego. Zmarł w r. 1830, licząc sobie 74 lat i w zakonie 54. (Wołyniak, II, s. 68).

W dniu 28 września 1816 wydano ukaz carski o zupełnej kasacji prowincji białoruskiej. Ukaz ten wykonano. Stało się to faktem za prowincjalatu o. St. Daszczyńskiego (Wołyniak, II, s.68).

Po skasowaniu prowincji białoruskiej, jej terytorium przyłączono do prowincji litewskiej. Potem to samo uczyniono z prowincją wołyńską, wcielając ją do prowincji Wszystkich Świętych i w ten sposób wytworzyła się jedna prowincja pod ogólną nazwą prowincji karmelitańskiej „antiquae observantiae” w zaborze rosyjskim. Nastąpiły więc duże trudności: olbrzymie obszary, rozluźnienie obserwy i porządków zakonnych (brak wizytacji), utrudnione przenosiny zakonników, przeszkody ze strony rządu, podrywanie autorytetu prowincjała. Skutki tego i następstwa były przewidziane. Doszły wypadki w 1831 r., które przyspieszyły plany zagłady i zniszczenia zakonów „spustoszenia klasztorów, ognisk kultury i cywilizacji polskiej” (Wołyniak, II, s. 70).

Dnia 12 (23) maja 1832 r. wydano ukaz kasujący wszystkie szkoły parafialne w guberni wołyńskiej, podolskiej i kijowskiej, utrzymywane przez zakony łacińskie i unitów. Wskutek tego padły ofiarą szkoły karmelitów w guberni wołyńskiej. Następnym ukazem z dnia 19 (31) sierpnia 1832 r., był pogromem ogromnej liczby klasztorów (z górą 200).

Karmelici „antiquae observantiae” stracili wówczas 24 placówki (Stańków, Mazyki, Mścisław, Radoml, Czausy, Kniażyce, Białyni-cze, Toporzyszczce, Uszomierz, Olewsk Annapol, Łabuń, Horodyszczce, Dorohostaje, Kisielin, Żołudek, Linków, Koleśniki, Taboryszki, Lida, Pomiany, Rusienie, Kiejdany i Szemiotowszczyzna). Pozostało tylko 6 klasztorów (Wilno, Chwałojnie, Krupczyce, Zaświerz, Słobodzie i Łuck). Liczba karmelitów zmalała. (Wołyniak, II, s. 70). Skoro w 1844 r. w całej prowincji było jeszcze 108 zakonników, to w 1854 już tylko 79. I tak stopniowo liczba karmelitów malała: w 1862 r. – 63; 1864 r. – 62; 1870 r. – 29.

Do dnia 13 września 1819 r. na czele prowincji złączonej białoruskiej z litewską był o. Petrycy Bartoszewicz.

Na kapitule prowincjalnej w 1819 r. wybrano na prowincjała o. Edwarda Jodziewicza, który następnie przejął pod swoją władzę również prowincję wołyńską.

Jodzewicz urodził się dnia 13 czerwca 1787 r. śluby zakonne złożył w r. 1804, święcenia kapłańskie otrzymał w 1809 r. W r. 1845 występował jeszcze jako eksprowincjał.

Następcą o. Edwarda był przez jedno triennium o. Baltazar Bucewicz.

O. Leonard Poroczka, prowincjał wybrany na kapitule w 1825 r., urodził się dnia 2 lutego 1783 r., profesję złożył dnia 21 listopada 1807 (1806?), kapłaństwo przyjął 1809 r.

Na kapitule 1828 r. mianowano prowincjałem o. Hieronima Staniewicza, magistra teologii i filozofii i to był już „ultimus provincialis”. Urodził się w r. 1793, śluby złożył u karmelitów w 1814. W rubrycełi mohylowskiej, na rok 1843 wydanej, jeszcze go wymieniono w charakterze prowincjała. Zmarł w Wilnie dnia 26 stycznia 1863 r.

4) Prowincja Polska (zlikwidowana po 1864 r.)

W Prowincji Małopolskiej (zlikwidowanej po 1864 r.) przełożeni odznaczeni się energią i poświęceniem. Zanotowano ich nazwiska:

O. Ludwik Piechrzański, prowincjał (do 1783 r.) O. Pierchalski zwołał do Woli Gułowskiej kapitułę na 20 czerwca 1783 r. Wybrano wówczas prowincjałem Brokarda Mikołajczyka. Z Lublinie 7-9-1784 r. korespondował i relacjonował o. generałowi sprawy bieżące.

W konwencie Prowincji Wszystkich Świętych (Zaświerz) na Litwie na urząd prowincjała w czasie kapituły, dnia 12 września 1783 r. powołano o. Marcjana (Martialis) Wróblewskiego.

O. Leonard Kotiuzycki (Katiużyński), prowincjał Rusi, korespondował z Horodyszczu w r. 1784 z o. generałem w sprawach dyscyplinarnych. Dnia 4 czerwca 1785 r. w Annopolu zorganizował kongregację. Głównym przedmiotem obrad kongregacji była prośba ojców Galicji i Lodomerii, o możliwość powrotu do prowincji św. Józefa.

O. Jan Czarnołoski został wybrany na prowincjała 17-6-1786 r. na kapitule w Berdyczowie. (Annopolu?) (Wołyński, cz. I, s. 13). Na kongregacji definitorialnej w Annopolu w czerwcu 1785 r., na III sesji, podano do wiadomości, że Niemiryczowa, za wstawiennictwem swego wuja o. Jana Czarnołoskiego, eksprowincjała, ofiarowała tę nową fundację, wyznaczwszy plac na budowę kościoła i klasztoru i innych potrzebnych budynków, na założenie ogrodu... dając też 40.000 zł. na rzecz mającej powstać siedziby zakonnej... (tamże, s. 434 n). Czarnołoscy h. Ciołek w XVII w. rezydowali na Wołyniu, piastując tam różne godności.

Na kapitule zwołanej przez 1-go definitora o. Adriana Łychowskiego w klasztorze krupczyckim „in convento Krupicensi” dnia

1 września 1786 r. – wybrano prowincjałem o. Mariana Paradowskiego (Paradowski).

O. Marian Paradowski zwołał dnia 18 czerwca 1790 r. kapitułę w Bielsku. Na niej wybrano prowincjałem o. Błażeja Juzkiewicza.

Kapituła w dnia 22 czerwca 1793 r., zwołana przez o. prow. B. Juzkiewicza w Krupczycach „in conventu Krupicesi”, guberni grodzieńskiej, dokonała wyboru na nowego prowincjała o. Tymoteusza Borka.

Na kapitule zwołanej przez prowincjała Borka do Lublina na dzień 16 czerwca 1797 r. odczytano list o. Rocha Melchiora, generała, informujący o nominacji na prezesa kapituły o. Ludwika Pierchalskiego, eksprowincjała. Socjuszem jego został o. Szymon (Symeon) Hass. Pierchalski nie chciał przyjąć prowincjalatu. Cieszył się dobrą opinią u wszystkich jako zasłużony, odznaczający się mądrością życiową, przywiązaniem do zakonu karmelitów, wszystkim dobrze znany z poświęcenia – w końcu zgodził się w tej trudnej sytuacji przyjąć godność „superiora prowincji”, do którego miały należeć wszystkie konwenty. Na kapitule w Lublinie nie było karmelitów z zaboru pruskiego.

O. Fortunat Szymaniecki był prowincjałem od 1800 r. Wcześniej był (1793 r.) przeorem horodyskim, i – jak twierdzi Wołyniak (cz. I, s. 146) – „stał na czele tego klasztoru do końca stulecia; potem został prowincjałem raz i drugi i mieszkał w Horodyszczu”. W roku 1795 występował jako wiceprowincjał.

O. Eliasz Swietliński prowincjał około 1795 r. był w Łanunium przeorem, a potem znanym prowincjałem (Wołyniak, cz. I, s. 281).

O. Rajmund Rutkowski, prowincjał. Jesienią 1797 r. – jak pisze Wołyniak (cz. I, s. 203) – „zjechali się do Króź chwałońscy i zaraz szkoły otworzyli za czasów prowincjalstwa O. Rajmunda Rutkowskiego. Był prowincjałem karmelitańskiej prowincji litewskiej Wszystkich Świętych. Pisał do bpa Dederki, prosząc o opiekę nad pozostałymi jeszcze w Mińsku karmelitami, których przełożonym był o. Danilewicz. Na wiosnę zaś 1801 r. był przeorem w Krózach. Rok wcześniej w Linkowie.

O. Elizeusz Breymer (Brejmer), prowincjał. W r. 1801 odbyła się kapituła w Czausach. Po ukończeniu swojego prowincjalatu o. Breymer udał się do Białynicz i pełnił tam urząd przeora. Był tam nowicjat i wykładał filozofię. Jako eksprowincjał uczył tam i kierował, strzegąc porządku (Wołyniak, cz. I, s. 31). W 1811 wrócił do Białynicz na urząd przeora.

W r. 1801 przeorem w Kniażycach, małym miasteczku nad Łachwą, dokąd sprowadzili w XVII w. karmelitów Sapiehowie, był o. Stanisław Deszczyński (Daszczyński?), późniejszy prowincjał

(Wołyniak, cz. I, s. 185). Na kapitule dnia 28-1-1801 r. w miejsce ustępującego o. Elizeusza Brejmera, wybrano prowincjałem Jakuba(?) Deszczyńskiego. Wikariuszem prowincji został Brejmer, eksprovincjał.

O. Serapion Jacyna, prowincjał. Wizytował konwent chwałojńsko-kroski. Zmarł 10-3-1801 r. (Wołyniak, cz. I, s. 204 i s. 271).

O. Kandyt Krajewski w 1815 mógł już stać u steru rządów w prowincji. Potem jako eksprovincjał należał do personelu zakonnego w Horyszowie (1823 r.). Urodził się w 1776 r. profesję składał w 1792 r., wyświęcony na kapłana 1801 r. Przez 10 lat był przeorem w Horodyszczu, potem był definityorem III, prowincjałem, komisarzem, a także kuratorem (Wołyniak, cz. I, s. 148n.)

O. Ignacy Szczepanowski był ostatnim przełożonym (prowincjałem) tej prowincji. W 1817 r. występował w charakterze przeora, zapewne po raz drugi w Horodyszczu (Wołyniak, cz. I, s. 148).

O. Ignacy Chodynicki (1789-1847). Trzykrotnie był prowincjałem: 1837; 1840; 1843. Urodził się w Chodorowie dnia 28-2-1789 r. ukończył gimnazjum we Lwowie, wyświęcony na kapłana w 1811 r, pełnił w zakonie funkcję definityora i sekretarza prowincji. Przez całe życie przebywał we Lwowie i tam zmarł 11-12-1847 r. Swoją działalność skoncentrował na pracy naukowej. Ks. M. Banaszak nazwał go „uzdolnionym samoukiem i bezkrytycznym kompilatorem”. Jego dzieła jako historyka Kościoła i biografą były tłumaczone na j. niemiecki. Do jego prac należą *Dykcjonarz uczonych Polaków T.I.-III*, Lwów, 1833, przedruk 1974; *Wiadomość historyczna o fundacjach klasztoru zakonu karmelitańskiego..* Lwów 1846 i inne (M. Banaszak, Chodynicki Ignacy. STPK, T.I, s.307-308).

VI. Prowincja galicyjska od 1782 r. do czasów współczesnych

Prowincja Galicyjska powstała w 1782 r. z prowincji ruskiej.

W tym roku został wyznaczony pierwszy komisarz prowincji o. Elizeusz Skorynowicz. Musiał opuścić zabór austriacki. Powtórnie był nim w 1785 r., a w 1795 r. w Horyszowie. Tam zmarł na początku XIX w. (ok. 1805 r.). Za jego kierownictwa bardzo ucierpiały tamtejsze siedziby zakonne.

Po o. Skorynowiczu, w 1788 r. ustanowiono komisarzem prowincji o. Wojciecha (Alberta) Karpińskiego, który jako magister i dr teologii, odznaczał się wiedzą i erudycją. Kilkanaście lat uczył kleryków filozofii i teologii, następnie był przeorem we Lwowie,. Śmierć go zaskoczyła w Warszawie u karmelitów bosych 26-3-1813 r.

O. Mikołaj Jełowicki, prowincjał, urodził się w 1733 r. w Mychlinie, był synem podkomorzego wendeńskiego i stolnika wołyńskiego, Mikołaja Michała i matki Franciszki Czetwertyńskiej. Do karmelitów wstąpił w 9-9-1748 r. Uczył się w Łucku. Potem sam nauczał we Lwowie, Łucku i Horodyszczu, piastując przy tym różne funkcje w zakonie. Od r. 1791 do 1793 był prowincjałem w Galicji. Następnie wrócił na Wołyń i zmarł w wieku 84 lat.

W 1793 r. wybrano prowincjałem Stanisława Gawrońskiego. Powtórnie został nim wybrany w 1810 r. kierował prowincją do 1816 r. Zmarł w Trembowoli 16-7-1816 r., w wieku 69 lat i 53 w zakonie.

Po Gawrońskim na urząd prowincjała wybrano w 1806 r. Alojzego Bartoszewicza (Bartosiewicza).

W 1816 r. wybrano Szymona Hassa. Rządził prowincją pomiędzy rokiem 1816 i 1825.

O. Awelinys Bielecki był wybrany trzykrotnie prowincjałem: w 1825 r., 1828 r., i 1834 r.

W 1831 r. wybrano prowincjałem o. Mikołaja Guzikowskiego; kilkakrotnie pełnił obowiązki prowincjała o. Jan Chodynicki, wybierany w 1834 r.; – 1837 r.; – 1840 r.; – 1843 r.; Jan Chodynicki był o dwa lata młodszym bratem Ignacego. Obaj razem wstąpili do karmelitów w 1805 r. we Lwowie. Ignacy poświęcił się pracy archiwalnej i zastąpił jako historiograf. M. in. opublikował *Krótką historię klasztorów Zakonu Karmelitańskiego Prowincji Świętego Józefa*. Zmarł jako „przykładny i świętobliwy mąż” w 1847 r. Natomiast Jan, ur. w 1788 r. w woj. podolskim, święcenia kapłańskie otrzymał w r. 1811 r., i pełnił kolejno funkcję zakrystiana, kustosza paramentów kościelnych, od 1828 r. przeora i proboszcza w Trembowli i Rozdole. Potem został prowincjałem i pełnił ten urząd przez 9 lat. Nazywano go kronikarzem lwowskim „Dla siebie bardzo surowy, uprzejmy i łagodny dla innych”. Pracował w duszpasterstwie, znał doskonale Pismo Święte i Ojców Kościoła. Cieszył się poważaniem. Zmarł 19-3-1856 r.

W 1855 r. wybrano na prowincjała o. Teodozjusza (Teodora) Zatorskiego. Urodził się on w 1799 r. Do karmelitów wstąpił 9-1-1825 r. w Sasiadowicach. Święcenia otrzymał w 1828 r. i pełnił kolejno funkcje: stróża paramentów i utensyliów kościelnych we Lwowie, od 1840 r. przeora w Bólszowcach, potem w Rozdole, Piłźnie i we Lwowie. W r. 1852, kiedy to za zezwoleniem generała zak., kurii bpiej i prowincjała klasztor krakowski przeszedł do liczby konwentów Prowincji św. Józefa. Na kapitule prowincjalnej we Lwowie (1852 r.) został wybrany przeorem na Piasku w Krakowie. W r. 1855 wybrano go prowincjałem. Po 4 latach złożył funkcję prowincjalską na rzecz przeoratu w Krakowie. Tam też zmarł w 1870 r.

O. Alfons Jakiel urodził się we wsi Haczowa k. Sanoka. Wstąpił do karmelitów 7-4-1830 r., studiował w Przemyślu, wyświęcony został w 1832 r. Był dobrym ekonomem. W 1840r. został wybrany na kapitule we Lwowie przeorem i proboszczem w Rozdole. Pod naciskiem gubernatora Galicji, Ferdynanda d'Este, przyjął dnia 21-3-1841 r. funkcję przeora w zrujnowanym kościele w Pilźnie. Od 1841 r. pełnił już funkcję prowincjała. Cieszył się wielką popularnością w ponawianych wyborach na prowincjała. I tak wybrano go: w 1846 r.; -1849 r.; - 1852 r.; 1862 r.; - 1865 r. i 1868 r. Odnaczał się „pracowitością, gorliwością w słuchaniu spowiedzi i pobożnością”. Joanna Lubimirska przekazała mu majątek Lipiny. Rozpoczęte ostatnie trzechlecie pełnienia urzędu prowincjalnego przerwała nagła śmierć w 1870 r.

Na kapitule w 1871 r. wybrano prowincjałem o. Hieronima Kolabińskiego.

Trzykrotnie pełnił urząd prowincjała o. Karol Milanyak: w 1874 r. (wybrany na kapitule we Lwowie); - 1877 r. (we Lwowie); - 1880 r. (we Lwowie) i - 1889 r. na kapitule w Krakowie.

W 1883 r. na kapitule prowincjalnej w Krakowie pod przewodnictwem ojca generała Zakonu, Anioła Saviniego, wybrano prowincjałem o. Romualda Prusa Kaczkowskiego, który przez dwie kadencje (druga od 1886 r.) kierował prowincją. Urodził się w 1824 r. w Kąkolnikach pow. Bursztyn. Wyświęcony na kapłana w 1851 r., odznaczał się pobożnością, pracowitością i wielkim zmysłem organizacyjnym. W Krakowie był przeorem wiele lat. W roku 1883 na kapitule prowincjalnej został wybrany prowincjałem. Godność tę sprawował przez 6 lat. Zmarł w Pilźnie dnia 20-12-1893 r.

Kapituła prowincjalna w Krakowie w 1893 r. przekazała władzę prowincjalną o. Marianowi Spolskiemu, który przez dziesięć lat kierował Prowincją.

O. Klemens Kiedziuch, dwukrotnie pełnił funkcję prowincjała. Po raz pierwszy wybrano go w 1903 r., po raz drugi w 1906 r. Urodził się 17-4-1850 w Łapszach w diecezji krakowskiej. W 1868 ukończył gimnazjum i wstąpił do karmelitów. W 1872 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Był dobrym organizatorem. Pełnił różne obowiązki zlecone przez przełożonych. Po 5 latach kapłaństwa objął urząd przeora w konwencie bołszowieckim, gdzie uporządkował sprawy ekonomiczne. Odnowił kościół i klasztor. Uroczyście obchodził setną rocznicę koronacji obrazu M.B. Bołszowieckiej. W latach 1886-1889 był przeorem w Pilźnie. Jednogłośnie wybrano go prowincjałem w 1903 r. Z dochodów w majątku Lipin odnowił klasztor we Lwowie. W 1913 r. przeprowadził remont kościoła w Pilźnie. Po ciężkiej chorobie zmarł 27 marca 1926 r.

Dwukrotnie wybrano na prowincjała o. Marcina Maciaka (1909 i 1915 r.).

W 1913 r. powołano na prowincjała o. Anastazego Haara.

W 1923 r. prowincjałem został o. Teodor Bajorek.

Począwszy od 1927 r. władze nadrzędne wyznaczyły na funkcję prowincjała Hiszpana o. Elizeusza Sanchez-Paredesa. Wraz z bpem Franciszkiem Lisowskim, sufraganem lwowskim w 1930 r. brał udział w uroczystości przeniesienia cudownego obrazu (koronowanego 18-8-1777r.) z Pilzna k. Tarnowa do Bołszowic. Prowincjał hiszpański, lękając się Sowietów, opuścił Polskę.

W 1941 r. prowincjałem został o. Jan Marian Konoba (1905-1986). Urodził się w Kamienicy 21-7-1905r. Mając lat 15, dnia 8-9-1920 r. wstąpił do zakonu ojców karmelitów i już w 1921 r. złożył swoje pierwsze śluby zakonne. Studia filozoficzne odbywał u ojców franciszkanów w Krakowie. Na dalsze studia teologiczne został przez przełożonych wysłany do Rzymu. W dniu 15 lipca 1927 r. uzyskał promocję doktorską i jeszcze jako kleryk, a już doktor, wrócił do Krakowa, by objąć bardzo skromną funkcję zakrystiana. Po krótkim pobycie w Polsce wyjechał do Rzymu, aby otrzymać święcenia kapłańskie. W dniu 17-12-1927 r. niespełna dwa lata po otrzymaniu święceń kapłańskich, bo już 8 grudnia 1929 r. objął urząd przeora w konwencie krakowskim, a w trzy lata później podjął się dodatkowego obowiązku prokuratora prowincji. Druga wojna światowa zastała go na stanowisku regensa studiów, definitora i ekonomy prowincji. Czasy były trudne. Po aresztowaniu ojców z konwentu krakowskiego przeniesiono studia z konwentu krakowskiego do skromnego domu w Lipinach, gdzie klerycy mogli je bezpieczniej kontynuować. W tym czasie o. Konoba otrzymał z Rzymu nominację na prowincjała. Po roku 1945, kiedy prawie wszystkie klasztory były źle zagospodarowane, zniszczone, zdewastowane, o. Konoba usiłował na miarę skromnych możliwości, organizować nowe powojenne życie w klasztorach z garstką pozostałych przy życiu ojców. Okazał się wielkim kuratorem majątków karmelitanskich, jako prawnik bronił przed zagrożeniem rozmaitych ludzi. Będąc regensem studiów długie lata, wykładał prawo kanoniczne i teologię moralną. Wśród prowincjałów w konsulcie zakonnej dał się poznać jako doskonały znawca prawa administracyjnego i naszej polskiej rzeczywistości, toteż bardzo często służył swoją fachową radą. Urzędy do spraw wyznań, do których były kierowane różne odwołania i skargi, po stylu i treści pism, natychmiast rozpoznawały o. J. Konobę, karmelitę. Swoją wiedzą w zakresie prawa podatkowego i spadkowego służył nie tylko zakonnikom i zakonnicom, ale i biskupom oraz klerowi diecezjalnemu. W tego względu cieszył się wielkim poważa-

niem. Jako ekspert przy Prymasie Polski i prowincjał zakonu nie mógł wyjechać za granicę, gdyż ówczesne władze nie udzielały mu zezwoleń. Od 1949 do 1970 r. współpracował w specjalnych kursach administracyjnych powołanych przez ks. kard. Stefana Wyszyńskiego, razem z ks. arcybiskupem Bronisławem Dąbrowskim, sporządzających odwołania od niesprawiedliwych podatków. Jako ekspert prawny, znawca prawa cywilnego świeckiego i prawa kościelnego napisał setki odwołań, które w wielu wypadkach okazały się skuteczne. Podczas dyskusji o charakterze prawnym, urzędnicy reżimowi bali się przeprowadzać z nim merytoryczną dyskusję. Ks. Konoba zmarł dnia 11-11-1986 r. w Krakowie.

Na kapitule prowincjalnej w 1964 r. w Krakowie prowincjałem obrano o. Zenona Alberta Urbańskiego (1911-1985). Urodził się 20-12-1911 r. we wsi Frankowo, parafia Róże, pow. Lipno, jako syn Stanisława i Marianny z Jurkiewiczów. Pochodził z ubogiej rodziny wiejskiej. Matka zmarła, kiedy miał ledwie 1 rok. Jego starszy brat Henryk wstąpił do karmelitów i przyjął święcenia kapłańskie. On sam wstąpił do karmelitów trzewickowych we Lwowie w 1929 r. Chcąc uzupełnić swoje wiadomości, uczęszczał w roku szkolnym 1930/1931 na sześcioklasowy kurs gimnazjalny „Matura” we Lwowie. Dnia 16-9-1931 r. ukończył Państwowe Gimnazjum im. Karola Sapiehy we Lwowie. Studia filozoficzne odbył w zakonnym Studium filozoficzno-teologicznym w latach 1932-1935 w Krakowie. Dnia 10-10-1932 r. złożył pierwsze śluby zakonne, a 10-10-1935 r., śluby wieczyste. W latach 1935-1939 studiował w Międzynarodowym Kolegium Karmelitańskim św. Alberta w Rzymie, gdzie dnia 10-7-1938 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Dnia 6-7-1939 r. ukończył studia, uzyskując stopień lektora. Dnia 17-7-1939 r. powrócił z Rzymu do Krakowa. Tutaj 22-12-1939 r. prowincjał Eliseusz Sanchez Parades powołał go na stanowisko magistra kleryków Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Karmelitów; prowadził jednocześnie w roku akademickim 1939/1940 wykłady z dogmatyki. Dnia 18-9-1940 r. Urbański razem z innymi współbraćmi zakonnymi został aresztowany i przewieziony do więzienia na Montelupich w Krakowie, skąd 29-11-1940 r. został przewieziony do obozu w Oświęcimiu. Razem z 68 duchownymi 10-12-1940 r. został przewiezony do Dachau. Blisko 5 lat spędził w obozach koncentracyjnych: w Dachau podjął dobrowolnie posługę duszpasterską w blokach więźniów zarażonych tyfusem. Tam, prawie umierającego, uwolnili go żołnierze amerykańscy. W latach 1949-1950 prowadził wykłady z dogmatyki na studium filozoficzno-teologicznym zakonu karmelitów trzewickowych w Krakowie, następnie od 25-7-1950 do 3-9-1952 r. pełnił urząd administratora parafii Wola

Gułowska, skąd powrócił do Krakowa. W latach 1952-1961 prowadził wykłady z dogmatyki, sprawując jednocześnie funkcję ekonoma krakowskiego konwentu, następnie od 25-11-1954 r. urząd prefekta studentów. W tym samym czasie pełnił dodatkowo urząd podprzeora konwentu krakowskiego. W latach 1961-1964 odbył studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym w Katolickim Uniwersytecie w Lublinie i 2-3-1967 r. uzyskał stopień doktora teologii. Od roku 1964 do 1967 sprawował urząd prowincjała polskiej prowincji zakonu karmelitów trzewickowych. Udzielał się w pracach ogólnozakonnych. Od 1-6- do 31-8-1965 r. przebywał w Rzymie i uczestniczył w kapitule generalnej zakonu karmelitów. Dnia 28-11-1968 r. został mianowany przez swojego następcę na prowincjalacie stałym kaznodzieją i misjonarzem zakonu karmelitów w Polsce. Prefektem kleryków został wybrany przez definitorium kapituły prowincjalnej dnia 17-6-1970r. i te swoje obowiązki pełnił do dnia 14-6-1973 r. Po przeżyciach w obozach koncentracyjnych, nigdy nie odzyskał całkowicie zdrowia. Miał dwa wylewy do mózgu, pierwszy pod koniec marca 1983 r. Zmarł w Krakowie 1-3-1985 r. (B. Panek, *Urbański Albert Zenon*, SPTK, t. 8, s. 599).

O. Serafin Piotr Żuk, pełnił funkcję prowincjała przez trzy kadencje (-1967 r.; - 1970 r. i 1973 r.). O. Żuk urodził się dnia 5-12-1911 r. w Sąsiadowicach, pow. Sambor w woj. lwowskim, był synem rolnika, Kazimierza i Wiktorii z domu Cimerman. Do gimnazjum uczęszczał w Samborze, a ukończył je w Krakowie w Liceum Nowodworskiego. W 1928 r. wstąpił do zakonu ojców karmelitów trzewickowych we Lwowie. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył w Krakowie. W 1935 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach od 1936 do 1939 studiował prawo kanoniczne w Rzymie na Gregorianum. W 1939r, podczas II wojny światowej, otrzymał stopień doktora prawa kanonicznego i powrócił do Krakowa, gdzie miał wykładać prawo w seminarium zakonnym. W czasie wojny seminarium przeniesiono z Krakowa do rezydencji karmelitańskiej w Lipinach, k. Dębicy. O. Żuk był tam wychowawcą i wykładowcą prawa kanonicznego w prowizorycznych wiejskich warunkach życia i równocześnie prowadził tajne nauczanie dla ludności cywilnej w zakresie licealnym. Cały budynek seminaryjny w Krakowie został zajęty przez Wehrmacht. Taki stan trwał do 1944 r. W 1944 r. o. Żuk został przez władze zakonne przeniesiony do Pilzna koło Tarnowa w charakterze przeora, przełożonego klasztoru pilzneńskiego i pracował tam do 1957 r. Równocześnie remontował zniszczony wydarzeniami wojennymi tamtejszy klasztor. W tym samym czasie dojeżdżał do Krakowa, gdzie wykładał w seminarium międzyzakonnym prawo kanoniczne. W Pilźnie uczył w tamtejszym Państwowym

Gimnazjum i Liceum religii, a także języka francuskiego i łaciny. Założył w Pilźnie marianat i troszczył się o dobór kandydatów na przyszłych członków swojego zakonu. Z Pilzna został przeniesiony w roku 1957 do Gdańska, gdzie został przeorem. Pracował tam aż do 1967 r. prowadząc odbudowę tamtejszego kościoła św. Katarzyny. Już wówczas podejmował działalność misyjno-rekolekcyjną. Na kapitule prowincjalnej w 1967 r. został wybrany prowincjałem. Urząd ten pełnił przez dziewięć lat tj. do 1976 r. Potem osiadł w Lipinach, gdzie zmarł 26 marca 1988 r. O. Żuk opublikował, pięć rozpraw w języku łacińskim, mianowicie: *De Capacitate possidenti in communi in Ordine Carmelitano – Saeculo XIII.*. Romae 1938-1939; *De Ecclesiae potestate et legibus in quaestione sociali*, Roma 1969. *Principia de iustitia.*, Roma 1970. *De iure proprietatis privatae*, Roma 1971. (B. Panek, *Żuk Serapion Piotr*, SPTK, t. 8, s. 682)

Od 1976 r. objął prowincjaliał o. Łukasz Semik, który z przerwą trzyletnią pełni tę funkcję do 1996 r. Wybierano go na kapitułach w Krakowie: w 1976r.; – 1979 r.; – 1982 r. i – 1988 r. Urodził się w rodzinie inteligenckiej 4 października 1932 r. w Limanowej, syn Jana i Zofii Lisieckiej. Gimnazjum i liceum ukończył w Limanowej i Pilźnie. Do karmelitów wstąpił 30-7-1949 r., śluby złożył 4-10-1953, święcenia kapłańskie przyjął w Krakowie 4-2-1956r. Od lipca 1956 do 1959 r. pracował w Gdańsku jako misjonarz i rekolekcjonista. Pracę tę prowadził w l. 1959-1969 w Pilźnie. W l. 1962-1965 odbył studia z zakresu historii Kościoła na Gregorianum w Rzymie.

W latach 1968-1971 pełnił funkcję ekonoma konwentu krakowskiego. W latach 1971-1976 był radnym (definitorem) i przeorem konwentu krakowskiego, potem prowincjałem (1976-1985). Dwie kadencje pełnił funkcję przeora gdańskiego (1985-1988 i 1991-1994).

Na kapitule prowincjalnej w Krakowie 1985 r. został wybrany prowincjałem o. Leopold Anzelm Rachlewicz. Urodził się w Pilźnie 1 marca 1931 r. jako syn Franciszka i Stanisławy z Zarychtów. Gimnazjum i Liceum ukończył w Pilźnie i Krakowie. Do karmelitów wstąpił w 1949 r., święcenia kapłańskie otrzymał w Krakowie 12-2-1955 r. Pracował w duszpasterstwie kolejno: Obory, Wola Gułowska (po trzy lata), w Krakowie (2 lata) jako przeor, Baborów (1 rok), Gdańsk (3 lata), Trutowo jako proboszcz (9 lat), Lublin (2 lata), Gdańsk jako przeor (6 lat), wł. 1985-1989 pełnił obowiązki prowincjała. Od 1988 r. przebywa w Pilźnie, gdzie od trzech lat jest przeorem.

O. Piotr Spiller w latach 1991-1994 pełnił urząd prowincjała. Urodził się 23 maja 1953 r. w Suchej Górze, pow. Tarnowskie Góry, woj. Katowice, z rodziny robotniczej, syn Ignacego i Łucji Spałek.

Gimnazjum ukończył w Krakowie i tamże Seminarium Duchowne u franciszkanów. Do karmelitów wstąpił w 1971 r., święcenia kapłańskie otrzymał 24-5-1979 r. w Krakowie. Magisterium z teologii ukończył w Katolickim Uniwersytecie w Lublinie 1980 r. W latach 1980-1985 był wikariuszem parafii karmelitów w Krakowie i równocześnie referentem powołań (1983-1985). Studia wyższe w Rzymie (lata 1985-1990) uwieńczył doktoratem z teologii duchowości na Teresinum, na podstawie pracy: *I Misteri di Gesu Christo nella preghiera di Santa Teresa d'Avila*. Roma 1987. Potem był katechetą w Liceum Pedagogicznym w Krakowie do czasu wyboru go na urząd prowincjała (1991-1994), równocześnie był wykładowcą teologii życia duchowego w seminarium franciszkanów i salezjanów w Krakowie. Od roku 1994 jest wykładowcą etyki zawodowej w Studium Ekonomicznym w Miłoszowej k. Trzebini i teologii życia zakonnego na Instytucie Duchowości Katolickiej karmelitów bosych w Krakowie. Od 1996 r. pełni funkcję prowincjała w Krakowie.

Opublikował: *Hans Urs von Balthasar, teologo delle preghiera*. Carmelus. T. 38: 1991, s. 69-99; *Formacja do życia wspólnego*. Formacja zakonna. R. 1996, nr 2, s. 87-110; *Konsekracja zakonna*. Tamże. R. 1997, nr 3, s. 137-163; *Tajemnica Jezusa Chrystusa w modlitwie u św. Teresy z Avilli*. Rzym 1987.

PROVINZIALE DER KARMELEN AUF POLNISCHEM GEBIET IN DER ZEIT VON 1397-1997

Zusammenfassung

Die Karmeliten kamen nach Polen aus Prag im Jahre 1397 und übernahmen das Kloster, das die hl. Königin Jadwiga in Krakau- Piasek gegründet hatte. Von hier aus begann die Geschichte der Karmeliten in Polen, Litauen und Russland.

Die vorliegende Untersuchung umfaßt Daten über 160 Karmeliten-Provinziale. Aufgrund der Prinzipien und Stiftungsverpflichtungen verwirklichten diese Priore die ihnen aufgetragenen Ziele in der Periode von sechs Jahrhunderten. Sie teilten die Schicksale sowohl einer ruhmvollen Entwicklung wie auch der Krisen, die diese Gebiete heimgesucht hatten. Die Karmeliter zeigten eine Hilflosigkeit der Okkupanten gegenüber. Unter der preußischen Okkupation gab man kein einziges Kloster unverschont gelassen. Von den drei Provinzen unter der russischen Annexion, d.h. der litauischen, belorussischen und teilweise der russischen, hat sich nur ein Kloster in Obory, Kreis Lipno erhalten können. Dorthin hat man die beschuhten und unbeschuhnten Karmeliter hingebacht, wo sie ihrem Ende entgegen geben sollten. Global haben die Okkupanten 49 Karmeliten-Klöster und 8 Residenzen liquidiert.

Bis zum Wiederaufleben der Zweiten Polnischen Republik 1918 sind, neben dem erwähnten Kloster Obory (russische Besatzung), aus der Zeit der österreichischen Okkupation nur die Klöster in Lwow, Krakau (Piasek), Trembowla, Bolszowce, Rozdole, Sasiadowice und Pilzno geblieben. Später kamen Wola Gulowska (1924), Trutowo (1945) und Chyzne (1946) und Baborow hinzu.

Der Verfasser gliedert seine Untersuchung in 8 Abschnitte: Die Karmeliter und ihre Anwesenheit in Polen vor Entstehung einer unabhängigen Provinz (I), Provinziale in der eigenständigen polnischen Provinz (XVI.–XVII. Jhrh.) (II), Erste Aufteilung der Klöster in Provinzen (III), Teilung der Provinz „*Minoris Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae*“ in 1766 (IV), Teilung der Provinz nach der ersten Eufteilung Polens – 1722 (V), Die Provinz Galizien von 1782 bis in die Gegenwart (VI), Alphabetisches Verzeichnis der Provinziale.